

Tillsyn av regeltillämpningen på Högskolan i Gävle

Tillsyn av regeltillämpningen på Högskolan i Gävle

Rapport 2020:08

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2020

Författare: Sofia Tiberg, Stefan Axelsson och Christine Lundgren

Diarienummer: 32-00587-19

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	11
Tillgodoräknande.....	12
Bakgrund.....	12
Underlaget från lärosätet.....	12
Lärosätets svar.....	13
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	13
Studentinflytande.....	16
Bakgrund.....	16
Underlaget från lärosätet.....	16
Lärosätets svar.....	17
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	19
Kurs- och utbildningsplaner.....	25
Bakgrund.....	25
Underlaget från lärosätet.....	26
Lärosätets svar.....	26
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	28
Kursvärderingar.....	33
Bakgrund.....	33
Underlaget från lärosätet.....	33
Lärosätets svar.....	35
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	36
Anställning av personal.....	42
Bakgrund.....	42
Underlaget från lärosätet.....	43
Lärosätets svar.....	44
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	45
Överklagande och klagomål.....	55
Bakgrund.....	55
Underlaget från lärosätet.....	56
Lärosätets svar.....	57
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	57
Bisysslor.....	65
Bakgrund.....	65
Underlaget från lärosätet.....	66

Lärosätets svar.....	66
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	67
Oredlighet i forskning	70
Bakgrund.....	70
Underlaget från lärosätet.....	70
Lärosätets svar.....	71
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	71

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Denna form av lärosätetillsyn koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförordningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal, överklagande och klagomål, bisysslor samt oredlighet i forskning.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur högskolan säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt. Högskolan har regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande, men UKÄ noterar att de i vissa hänseenden behöver kompletteras eller avviker från gällande rätt.

UKÄ:s granskning visar att högskolan bör se över sina rutiner för att säkerställa att beslut fattas i samtliga ärenden om tillgodoräknande. Granskningen visar även att högskolan i vissa fall inte uppfyller gällande krav på motivering av beslut. Handläggningstiderna i de granskade ärendena får, förutom i ett av ärendena, anses uppfylla kraven på snabb handläggning. UKÄ noterar vidare att högskolan, förutom i ett granskat ärende, har bifogat överklagandehänvisningar när ett beslut om tillgodoräknande gått den sökande emot.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ anser att högskolan utifrån ett rättsligt perspektiv har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ följs på central nivå i enlighet med vad som uttalats i förarbetena.

UKÄ noterar dock att det i dokumentet *Rutin för ersättning till studentrepresentanter* anges att även lokala organ kan upprättas i syfte att öka studenternas delaktighet och inflytande efter beslut av enhetschef. Högskolan har inte gett in någon lista över sådana lokala organ. Om det

finns beredande och beslutande lokala organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, förutsätter UKÄ att högskolan ger studenterna inflytande i dessa organ i enlighet med reglerna om studentrepresentation.

Vad gäller studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut anser UKÄ att högskolan i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet.

UKÄ har granskat 15 ärenden där beslut fattats av akademichef. Ämbetet finner att det inte av något stickprov framgår om information har lämnats till och samråd har skett med en studentrepresentant i god tid före beslut. UKÄ förutsätter att högskolan vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att högskoleförordningens regler om studentinflytande när en person bereder eller fattar beslut följs framöver vad gäller denna typ av beslut.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats.

UKÄ anser att kursplanerna i flera fall brister i tydlighet när det gäller kraven på särskild behörighet och examinationsformer. UKÄ finner att de granskade utbildningsplanerna dock innehåller det som krävs enligt bestämmelsen i högskoleförordningen och att de motsvarar Sveriges universitets- och högskoleförbunds (SUHF) rekommendationer.

Det finns inte några regler för när kurs- och utbildningsplaner ska vara beslutade, men utgångspunkten är att planerna ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar. UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, till exempel avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor före kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor före kursstart.

UKÄ konstaterar att högskolans styrdokument för kurs- och utbildningsplaner inte innehåller någon uppgift om när utbildningsplaner ska vara

fastställda. Även vissa av styrdokumenterna saknar uppgift om när kursplaner ska vara fastställda.

Stickprovsgranskningen visar att nio av tio kursplaner samt alla granskade utbildningsplaner har fastställts i god tid. UKÄ konstaterar vidare att i de kurs- och utbildningsplaner som granskats anges när planerna börjar gälla. När det gäller högskolans styrdokument för kurs- och utbildningsplaner konstaterar ämbetet dock att det i den löpande texten inte anges att planerna ska innehålla uppgift om när de börjar gälla.

Kursvärderingar

Lärosätet ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Lärosätet ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

UKÄ konstaterar att högskolan har regler för att tillse att kursvärderingar ska kunna genomföras och sammanställas. Det framgår dock inte, när det gäller studenter som har getts möjlighet att svara på kursvärderingarna, att de ska informeras om resultatet eller att de informeras om eventuella beslut om åtgärder och i så fall hur detta ska ske. Utifrån innehållet i högskolans regler ifrågasätter UKÄ vidare om resultatet av kursvärderingarna hålls tillgängliga för studenterna. Enligt ämbetet framgår det inte heller att beslut om eventuella åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

Vad gäller stickproven har högskolan gett in sammanställningar av kursvärderingar för nio av de tio utvalda kurserna. För den kurs där någon sammanställning inte getts in har högskolan endast uppgett att kursvärderingen inte finns i diariet. För en annan kurs ifrågasätter UKÄ om någon kursvärdering genomförts då såväl antalet respondenter som antalet svarande i kursvärderingen anges till noll (0). UKÄ konstaterar att det av högskolans svar inte kan anses framgå att högskolan uppfyller de krav som ställs upp i högskoleförordningen gällande kursvärderingar. Ämbetet konstaterar vidare att detta också gäller högskolans exempel på hur kursvärderingar hanteras vid högskolan. När det gäller sammanställningarna av kursvärderingarna ifrågasätter UKÄ om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärendena har utannonserats och om man anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland dem som berett ärendena och bland sakkunniga. Beträffande anställning genom

kallelse har UKÄ granskat dokumenteringen av varför anställningen är av särskild betydelse, tillämpningen av sakkunnigbedömning samt vem som fattat anställningsbeslutet.

Högskolans anställningsordning har beslutats av styrelsen och finns tillgänglig på lärosätets webbplats och intranät. UKÄ noterar att högskolan har vad lärosätet kallar *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle*. UKÄ tar inte ställning till om innehållet i rutinen istället borde finnas i anställningsordningen, men anser att rutinen borde finnas tillgänglig på högskolans webbplats. UKÄ konstaterar vidare att både anställningsordningen och rutinen saknar information om att högskolan ska informera om beslut om anställning, att information om att ett beslut ska anslås samt vad ett anslag ska innehålla för uppgifter. Vidare stämmer anställningsordningen och rutinen rörande behov av sakkunnig och jämställd representation bland sakkunniga inte överens med vad som anges i högskoleförordningen.

Av stickprovsgranskningen framgår att högskolan har lämnat information om lediga anställningar i ett av de granskade stickproven. UKÄ ifrågasätter i två av ärendena om det har funnits särskilda skäl för att inte utlysa de aktuella tjänsterna. Av granskningen framgår vidare att högskolan har informerat om anställningsbesluten i ett av de granskade stickproven. Av anställningsavtalen framgår att anställningstiden, i tio av ärendena, inte beräknades vara längre än sex månader. UKÄ har mot den bakgrunden inte några synpunkter på att någon information inte lämnades på anslagstavlan gällande dessa ärenden. Beträffande det ärendet där anställningen översteg sex månader anser UKÄ dock att information skulle ha lämnats på myndighetens anslagstavla.

Utifrån genomförda stickprov har frågan om jämställd representation inte varit aktuell. Enligt högskolan har det under den aktuella granskningstiden inte fattats några beslut om anställning av professorer genom kallelse.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna.

Högskolan har rutindokument för hur överklaganden i studentärenden ska hanteras, men inga styrdokument beträffande överklaganden i övrigt. Enligt UKÄ kan det vara lämpligt att högskolan tar fram styrdokument som hanterar samtliga överklaganden. UKÄ har ett flertal synpunkter på

innehållet i inskickade dokument och mallar i förhållande till reglerna i förvaltningslagen.

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ har därför stickprovsvis granskat högskolans överklagandehänvisningar och handläggningstider för överlämnande av ärenden till överinstansen. UKÄ har ett flertal synpunkter på innehållet i överklagandehänvisningarna i förhållande till förvaltningslagens bestämmelser. När det gäller tiden för överlämnande av ett överklagande bör denna i normalfallet inte överstiga en vecka. I flera av de granskade ärendena har överlämnandet av överklagandet överskridit denna tid. UKÄ noterar vidare att högskolan behöver se över sina rutiner för registrering av händelser i ärendehanteringssystemet, så att det tydligt framgår när ett överklagande kommit in till myndigheten respektive överlämnats till överinstansen.

UKÄ konstaterar att högskolan har rutiner för hantering av klagomål. Ämbetet finner dock att det av handlingarna inte tydligt framgår om högskolan informerar studenterna om rutinerna och på vilket sätt.

Bisysslor

En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. En lärare vid en högskola får dock vid sidan av sin anställning som lärare ha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde om läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för högskolan.

Högskolan har rutiner som översiktligt anger vilka bisysslor som är otillåtna samt hur de anställda ska informeras. UKÄ bedömer att högskolan därigenom har förutsättningar för att säkerställa att de anställda vid högskolan informeras om otillåtna bisysslor. Ämbetet anser dock att informationen till arbetstagarna om vilka bisysslor som är otillåtna är något knapphändig. UKÄ föreslår därför att högskolan ser över informationen.

Vad gäller inhämtade och dokumentation om bisysslor anser UKÄ att högskolan bör göra vissa förtydliganden i rutinerna. UKÄ bedömer dock sammantaget att högskolan har förutsättningar att säkerställa att bestämmelserna om inhämtande och dokumentation om bisyssla följs.

UKÄ har granskat om 20 anställda vid högskolan har lämnat uppgift om bisysslor och om högskolan har bedömt bisysslorna. Högskolan har därvid uppgett att anmälan om bisyssla görs via Primula och att någon dokumentation om detta inte finns i övrigt. Av stickproven framgår att tre anställda har anmält bisyssla. I ett dessa stickprov ifrågasätter UKÄ

om det funnits ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma den aktuella bisysslan.

Oredlighet i forskning

En forskningshuvudman, till exempel ett statligt universitet eller högskolor, har det övergripande ansvaret för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed. Frågor om oredlighet i forskning ska prövas av en särskild nämnd. Ärenden som inte bedöms röra oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed hanteras av den berörda forskningshuvudmannen.

Högskolan har regler som fastställer hur misstanke om avvikelser från god forskningssed ska hanteras, som i stort överensstämmer med lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning samt högskoleförordningen. I reglerna gör dock högskolan skillnad mellan ärenden som rör ”oredlighet i forskning” som ska prövas av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning, och ärenden som rör ”andra allvarliga avvikelser från god forskningssed” som ska prövas av högskolan. I högskoleförordningen anges att en högskola ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed, och inte endast andra allvarliga avvikelser från god forskningssed. UKÄ förutsätter att högskolan tydliggör detta.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av lärosätet (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning, bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitets-säkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkringssystemet bygger bland annat på *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av Högskolan i Gävle. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal, överklagande och klagomål, bisysslor samt oredlighet i forskning.

UKÄ skickade den 11 december 2019 en remiss till högskolan. Underlaget från högskolan kom in den 18 februari 2020. UKÄ erbjöd också Gefle Studentkår att lämna ett skriftligt underlag om högskolans tillämpning av de aktuella reglerna. Studentkåren har inte lämnat några synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till högskolan för att ge lärosätet möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd. Högskolan har kommit in med synpunkter på utkastet.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (1993:100), HF.

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bland annat erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande.

Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten. Ändamålsenliga erkännandeprocesser är beroende av

- att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen
- samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandebärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandebärenden. UKÄ har bett lärosätet att

bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräknande som fattades under perioden 1 juli–31 december 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden från listan och bett lärosätet att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende.

UKÄ har även bett lärosätet att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Handläggningsordning för tillgodoräknande* (HIG-STYR 2018/119, beslutsdatum 2018-12-04)

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att högskolan genom styrdokumentet *Handläggningsordning för tillgodoräknande* har regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande.

UKÄ noterar dock att det av handläggningsordningen inte tydligt framgår att en beslutsmotivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats, vilket är ett krav enligt 32 § första stycket förvaltningslagen (2017:900), FL. Av dokumentet framgår inte heller att en överklagandehänvisning ska lämnas om parten får överklaga beslutet (jämför 33 § FL).

UKÄ noterar även att högskolans handläggningsordning inte innehåller information om vilka åtgärder som ska vidtas om en ansökan om tillgodoräknande är ofullständig. Av 20 § första stycket FL följer att om en framställning är ofullständig eller oklar ska en myndighet i första hand hjälpa den enskilde till rätta inom ramen för sin allmänna service-skyldighet enligt 6 § andra stycket FL. Enligt 20 § andra stycket FL får myndigheten besluta att förelägga den enskilde att avhjälpa en brist som finns kvar, om bristen medför att framställningen inte kan läggas till grund för en prövning i sak. I ett sådant föreläggande ska det enligt samma bestämmelse anges att följderna av att föreläggandet inte följs kan bli att framställningen inte tas upp till prövning. Mot denna bakgrund anser UKÄ att det är lämpligt att handläggningsordningen innehåller uppgifter om de åtgärder som ska vidtas vid en ofullständig ansökan.

Kompletteringen bör även innehålla en hänvisning till 20 § FL.

UKÄ konstaterar vidare att under rubriken Omprövning och överklagande, anges att av 12 kap. 2 § punkt 3 HF framgår att beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas. UKÄ vill framhålla att det rätteligen är i punkt 4 i den nämnda paragrafen som överklagande av beslut om tillgodoräknande regleras.

UKÄ utgår från att högskolan kompletterar dokumentet *Handläggningsordning för tillgodoräknande* i enlighet med dessa påpekanden.

Stickprov

UKÄ har granskat 15 utvalda ärenden om tillgodoräknande. Tre av besluten innebar avslag på ansökan och elva var bifall. Ett ärende (HIG-STUD 2019/699) har makulerats på grund av att studenten har lämnat återbud till sin utbildningsplats. UKÄ vill i detta sammanhang påminna om att när en ansökan om tillgodoräknande kommer in till ett lärosäte inleds ett ärende som bör avslutas med någon form av dokumenterat beslut. UKÄ utgår från att högskolan genomför åtgärder för att säkerställa att beslut fattas i samtliga ärenden om tillgodoräknande.

Beslutsmotiveringar

Av 32 § FL framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt som huvudregel ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

UKÄ noterar att de elva bifallsbesluten saknar beslutsmotiveringar. Mot bakgrund av att dessa beslut helt tillgodoser studenternas önskemål har ämbetet inga synpunkter på att besluten inte har motiverats (jämför prop. 2016/17:180 s. 321).

I ett av besluten (HIG-STUD 2019/752) som innebar avslag på ansökan har följande motivering använts. ”Innehållet motsvarar inte det i lin. algebra.” UKÄ anser att motiveringen hade kunnat vara tydligare i fråga om de omständigheter som högskolan fäst vikt vid. I motiveringen finns inte heller någon hänvisning till tillämpliga rättsregler. Som ovan redovisats, ska en beslutsmotivering innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

UKÄ konstaterar att det bland stickproven finns tre beslut (HIG-STUD 2019/693, HIG-STUD 2019/956 och HIG-STUD 2019/1184) som gäller ansökan om att få tillgodoräkna sig en kurs läst vid Högskolan i Gävle

mot en annan kurs vid Högskolan i Gävle. UKÄ noterar att det av dessa beslut inte framgår att 6 kap. 7 § HF är tillämplig. UKÄ påminner om kraven i 32 § första stycket FL på att en beslutsmotivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats.

UKÄ utgår från att högskolan ser över sina rutiner för motivering av beslut.

Handläggningstider

Enligt 9 § FL ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnads-effektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får därför göras i varje enskilt fall av om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknandeärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

Högskolan har angett handläggningstiden för respektive ärende. UKÄ konstaterar att handläggningstiden för nio av ärendena understiger tre veckor. UKÄ bedömer att lärosätet därmed uppfyller förvaltningslagens krav på en snabb handläggning när det gäller dessa ärenden. För fyra av ärendena var handläggningstiden under eller strax över åtta veckor. UKÄ har inga synpunkter på handläggningstiden i dessa ärenden.

UKÄ konstaterar att i ett fall har handläggningstiden inte gått att avgöra eftersom det saknas uppgift om vilket datum beslutet fattades (HIG-STUD 2019/1105). UKÄ utgår från att högskolan ser över sina rutiner.

UKÄ konstaterar vidare att handläggningstiden i ett ärende (HIG-STUD 2019/1044) är över fyra månader, vilket enligt ämbetet framstår som för lång tid. UKÄ utreder dock inte om det finns godtagbara förklaringar till handläggningstiden i ärendet, utan utgår från att högskolan beaktar detta uttalande när lärosätet ser över sin hantering av ärenden om tillgodoräknande.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet *Överklagande och klagomål* nedan.

I de beslut i vilka högskolan avslag studentens ansökan om tillgodoräknande har högskolan, förutom i HIG-STUD 2019/882, bifogat en överklagandehänvisning. UKÄ utgår från att högskolan genomför åtgärder för att säkerställa att överklagandehänvisningar lämnas tillsammans med samtliga beslut om helt eller delvis avslag.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF, framgår följande om studentrepresentation. Om beslut ska fattas eller beredning genomförs av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna, och att en formell process ska följas när de inrättas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet, ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen görs genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. UKÄ har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattades av prefekt eller motsvarande befattningshavare under perioden 1 juli–31 december 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden och bett lärosätet att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur lärosätet har säkerställt studentinflytandet. Om sådan dokumentation skulle saknas, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Ansökan studentrepresentant* (Gefle studentkår)
- *Rutin för ersättning till studentrepresentant* (HIG-STYR 2016/143, beslutsdatum 2017-05-15, reviderad 2020-02-11)

- *Rutin för rekrytering av studentrepresentanter* (HIG-STYR 2016/143 och HIG-STYR 2016/105, beslutsdatum 2017-05-15)
- *Rekommendationer kring utbildningsråd*
- *Organisation och regler för det systematiska arbetsmiljöarbetet vid Högskolan i Gävle* (HIG-STYR 2017/144, beslutsdatum 2017-10-17, reviderad 2018-05-29)
- *Studentombudets uppdragsbeskrivning*
- *Avtal Gefle Studentkår, inklusive samarbetsavtal* (HIG-STYR 2019/36, beslutsdatum 2019-08-20)

Högskolan i Gävle har uppgett följande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Inom högskolan har avdelningen för utbildningsstöd ett övergripande ansvar att ge stöd till studentkåren. Det innebär bland annat att studentkåren tillsammans med avdelningen för utbildningsstöd genomför utbildningsinsatser för nya studentrepresentanter efter att de utsetts av studentkåren. Innehållet i dessa utbildningstillfällen fokuserar på att ge studentrepresentanterna en grund att stå på utifrån vilket organ som de ingår i.

Vid högskolan genomfördes 2017–2018 ett projekt tillsammans med studentkåren för att säkerställa studentrepresentation och informations-spridning om vikten av studentrepresentation. Under projektet fastställdes en rutin för rekrytering av studentrepresentant samt ersättningsnivåer. I samband med projektet sammanställdes också en agenda för utbildningsråd.

Studentrepresentanter erhåller ersättning vid mötestillfällen i de organ som rektor fattat beslut om. I de fall akademichef fattar beslut om andra organ inom respektive akademi fattar också akademichef beslut om ersättning.

I samband med arbetet gällande systematiskt arbetsmiljöarbete har en särskild gruppering inrättats för studenter. Här har arbetsmiljögruppen fokus enbart på studenters frågor och behov. Frågorna kan besvaras inom respektive arbetsmiljögruppering vid högskolan och även lyftas vidare till arbetsmiljökommittén.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

När en enda person fattar beslut har högskolan infört ett tvingande ställningstagande via det formulär som används i samband med beredning eller underlag för beslutet. Formuläret finns på webbplatsen och anger följande.

Gäller beslutet en policy och/eller får det direkta konsekvenser för studenterna? * (obligatorisk)

- Ja
- Nej

Beslut om fastställande eller revidering av policy samt beslut som får konsekvenser för studenterna ska åtföljas av en kommunikationsplan. Kontakta avdelningen för kommunikation om du behöver stöd i att ta fram en sådan.

Rektors och förvaltningschefs beslutsmöten inträffar samtidigt (normalt en gång per vecka) och studentrepresentant har alltid en plats vid mötet samt får handlingarna inför mötet för att möjliggöra studentperspektivet och utöva studentinflytande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.¹

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges att studenterna bör ha rätt att vara representerade i beredande organ av stadigvarande natur och alltid i beredande organ och utredande organ av större betydelse för studenterna, exempelvis ledningsgrupper, översynsgrupper och utredningar. I propositionen anges också att även frågor om till exempel budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.²

Rätten till representation ska gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Detta anges i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en

¹ Prop. 2008/09:154 *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*, s. 41.

² Prop. 1999/2000:28 s. 28–29.

grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.³

Av högskolans dokument *Avtal Gefle Studentkår* framgår att högskolestyrelsen har fattat beslut om kårstatus för Gefle Studentkår, och att högskolan ingått ett samarbetsavtal med studentkåren. I samarbetsavtalet anges bland annat att högskolan ansvarar för att samråda med studentkåren när beslut fattas eller bereds gällande frågor som rör utbildning, studenternas situation, arbetsmiljö eller förutsättningar för studier, och att informera studentkåren om samtliga beslut som berör studenternas situation.

Högskolan har uppgett att lärosätet under 2017–2018 genomförde ett projekt tillsammans med studentkåren. Under projektet fastställdes bland annat en rutin för rekrytering av studentrepresentant och ersättningsnivåer.

Högskolan har gett in dokumentet *Rutin för rekrytering av studentrepresentanter*. I dokumentet hänvisas till 2 kap. 7 § HL och anges att studenter har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Vidare anges att vid högskolan utser studentkåren studentrepresentanter för studenterna och/eller de forskarstuderande.

I högskolans dokument *Rutin för ersättning till studentrepresentanter* anges att dokumentet omfattar de organ där studenter ska representeras. Dessa organ är akademiråd, anställningsnämnd, arbetsmiljögrupp för studenter, arbetsmiljökommitté och agendamöte, disciplinnämnd, rektors ledningsgrupp, rådet för hållbar utveckling, samverkansrådet, utbildnings- och forskningsnämnd samt utbildningsråd. Utöver dessa organ kan lokala organ upprättas i syfte att öka studenternas delaktighet och inflytande efter beslut av enhetschef. Representanter utses då av studentkåren.

Av högskolans dokument *Studentombudets uppdragsbeskrivning* framgår att högskolan valt att finansiera en studentombudstjänst på 100 procent, som i dagsläget är anställd av studentkåren. I uppdragsbeskrivningen anges bland annat att studentombudet ansvarar för att bevaka, samordna och utveckla kårens arbete med lika villkorsfrågor för studenter samt att arbeta för tillgänglighet och ökat studentinflytande.

Vid en samlad bedömning av högskolans svar och ingivna dokument anser UKÄ att lärosätet utifrån ett rättsligt perspektiv har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på central nivå i enlighet med vad som uttalats i ovan nämnda förarbeten.

³ Prop. 2009/10:149 s. 39.

UKÄ noterar dock att det i dokumentet *Rutin för ersättning till studentrepresentanter* anges att även lokala organ kan upprättas i syfte att öka studenternas delaktighet och inflytande efter beslut av enhetschef. Högskolan har inte gett in någon lista över sådana lokala organ. Om det finns beredande och beslutande lokala organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, förutsätter UKÄ att högskolan ger studenterna inflytande i dessa organ i enlighet med reglerna om studentrepresentation. UKÄ föreslår att sådana lokala organ förtecknas i en lista som skickas för samråd till studentkåren, i syfte att säkerställa att studentrepresentanter kan utses.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds eller beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter, är risken mindre för att samrådet glöms bort.⁴

Högskolan har uppgett att lärosätet har infört ett tvingande ställningstagande när en enda person fattar beslut genom det formulär som används i samband med beredning eller underlag för beslutet. Formuläret finns på webbplatsen. Vidare har högskolan uppgett att rektors och förvaltningschefs beslutsmöten inträffar samtidigt, normalt en gång per vecka, och att studentrepresentant alltid har en plats vid mötet och får handlingarna inför mötet för att möjliggöra studentperspektivet och utöva studentinflytande.

UKÄ konstaterar att högskolan inte har skickat in någon rutin eller liknande dokument där studentrepresentanternas rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation framgår. UKÄ vill i detta sammanhang framhålla att det kan vara värdefullt om beslutsfattarna får tydliga instruktioner om hur information och samråd enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF ska gå till. Som nämnts ovan är risken mindre för att samråd glöms bort om det finns utrymme för anteckningar

⁴ Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012, s. 11.

om samråd på lärosätens beslutsblanketter. UKÄ anser därför att högskolan i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet.

UKÄ vill även påminna om att rätten till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation inte endast gäller rektors och förvaltningschefs beredning och beslut. Rätten gäller även när andra personer vid lärosätet, till exempel en akademichef, bereder och fattar beslut. UKÄ förutsätter att högskolan beaktar detta när rutiner eller riktlinjer enligt ovan tas fram.

Stickprov

Högskolan har kommit in med underlag för de 15 efterfrågade stickproven. Besluten har fattats av akademichefen på respektive akademi.

1. Fastställa beslut om inställd kurs Medie- och kommunikationsvetenskap 1–30, HME03A, inriktning MKR-programmet HT19 (HIG-STYR 2019/7, nr 2019/83, beslutsdatum 2019-08-26)
2. Fastställa beslut om delegation avseende säkerhet och organisation i bildsalarna (HIG-STYR 2019/7, nr 2019/85, beslutsdatum 2019-09-09)
3. Fastställa ändring av förkunskap för kursplanerna RVG515 och RVG511 (HIG-STYR 2019/7, nr 2019/91, beslutsdatum 2019-09-30)
4. Fastställa examinatorer för Religionsvetenskap VT 2020 (HIG-STYR 2019/7, nr 2019/119, beslutsdatum 2019-11-27)
5. Utse AE till ny avdelningschef för avdelningen för utbildningsvetenskap (HIG-STYR 2019/7, nr 2019/127, beslutsdatum 2019-12-12)
6. Ny kursplan SAG319 Livslopp och utsatthet 15 hp (HIG-STYR 2019/8, nr 46/2019, beslutsdatum 2019-08-26)
7. Utse ML till biträdande utbildningsledare (HIG-STYR 2019/8, nr 63/2019, beslutsdatum 2019-10-07)
8. Utse examinatorer på avdelningen för socialt arbete och kriminologi VT 2020 (HIG-STYR 2019/8, nr 67/2019, beslutsdatum 2019-10-16)
9. Utse akademiråd AHA från januari 2020 (HIG-STYR 2019/8, nr 82/2019, beslutsdatum 2019-12-09)
10. Fastställa mall för kursplaner AHA (HIG-STYR 2019/8, nr 85/2019, beslutsdatum 2019-12-16)
11. Ändrad kursordning inom TAGEM och TAGSM (HIG-STYR 2019/9, beslutsdatum 2019-09-30)
12. Utse examinatorer för kurserna SBG012 och SBG308 (HIG-STYR 2019/9, beslutsdatum 2019-10-02)

13. Utse utbildningsledare för Masterprogram i geospatial informationsvetenskap 120 hp (HIG-STYR 2019/9, beslutsdatum 2019-12-06)
14. Fastställa ny kursplan för DEG001 Loopa kreativ affärsutveckling, 7,5 hp (HIG-STYR 2019/9, beslutsdatum 2019-11-20)
15. Utse ämnesansvarig för huvudområdet matematik (HIG-STYR 2019/9, beslutsdatum 2019-12-18)

Högskolan har uppgett följande i samband med att stickproven skickade in. Dokumentation som visar hur lärosätet säkerställt studentinflytandet när akademichef fattar beslut saknas. Beslut som fattas av akademichef som rör arbetsledning sker inte i samråd med studentrepresentation, såsom till exempel att utse examinator eller utbildningsledare. När det gäller besluten om examinator följer det ordningen att det är den högst vetenskapligt meriterade inom området. I akademiråd ingår studentrepresentation, som utses av studentkår. Studentrepresentant kan vara en student på grundnivå eller avancerad nivå alternativt forskarstuderande.

Vid en genomgång av stickproven finner UKÄ att det inte av något stickprov framgår om information har lämnats till och samråd har skett med en studentrepresentant i god tid före beslutet av akademichefen. Högskolan har visserligen uppgett att beslut som fattas av akademichef som rör arbetsledning inte sker i samråd med en studentrepresentant, men UKÄ kan konstatera att skickproven även omfattar beslut av annan karaktär, såsom mall för kursplan (stickprov 10), ny kursplan (stickprov 6 och 14), ändring av förkunskap för kursplaner (stickprov 3), ändrad kursordning (stickprov 11) och inställd kurs (stickprov 1). UKÄ bedömer att det i åtminstone dessa sex stickprov är fråga om beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande när en person bereder eller fattar beslut. UKÄ förutsätter att högskolan genomför de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att högskoleförordningens regler om studentinflytande när en person bereder eller fattar beslut följs framöver vad gäller den här typen av beslut.

Vad gäller övriga beslut av akademichefen som rör arbetsledning har UKÄ har inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § HL och 2 kap. 14 § andra stycket HF. UKÄ anser att denna bedömning bör göras utifrån ett bredare underlag. Ämbetet utreder för närvarande frågan i ett tillsynsprojekt för att ge fler lärosäten och studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter (se reg.nr 32-00353-19). UKÄ uttalar sig därför inte vidare om de nio beslut av akademichef som rör arbetsledning, det vill säga utse ny avdelningschef (stickprov 5), utse utbildningsledare (stickprov 7 och 13), utse ämnesansvarig (stickprov 15), utse examinatorer (stickprov 4, 8 och 12),

utse akademiråd (stickprov 9) samt delegation avseende säkerhet och organisation i bildsalar (stickprov 2).

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (1993:100), HF.

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även bland annat ange när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner skulle enligt SUHF:s rekommendation även ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar beslutade av riksdagen och förordningar beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i poäng enligt European Credit Transfer System (ECTS).

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner.

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program, för att undersöka hur lärosätet följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Lärosätet ombads att bifoga listor över samtliga kurser och utbildningsprogram som genomfördes under höstterminen 2019.

Stickprov

Utifrån lärosätets listor har UKÄ valt ut tio kurser och fem program.

UKÄ har upplyst om att granskningen avser att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna
- planerna innehåller det som anges i HF och eventuella lokala regler
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Rutiner för beredning och fastställande av kursplaner samt revision av utbildningsprogram vid Akademin för arbetsliv och hälsa, AHA (daterad 2019-12-19)*
- *Rutin för inrättande, revidering och avveckling av utbildningsprogram (HIG-STYR 2013/26)*

- *Riktlinjer för skrivande av kursplaner vid Akademin för teknik och miljö, ATM (HIG-STYR 2019/63)*
- *Riktlinjer för kursplanearbetet vid Akademin för teknik och miljö, ATM (HIG-STYR 2019/62)*
- *Klassificering av kurser i utbildningsområde (HIG-STYR 2017/147)*
- *Riktlinjer för fastställande av kursplaner vid Akademin för utbildning och ekonomi, AUE (daterad 2011-03-04, reviderad 2015-03-05)*
- *Exempel på kursplan, utdrag ur databas för utbildningsinformation (Kursplan för Algoritmer och datastrukturer 7,5 hp, beslutsdatum 2018-02-26)*
- *Exempel på utbildningsplan, utdrag ur databas för utbildningsinformation (Dataingenjörsprogrammet 180 hp, beslutsdatum 2019-01-08)*
- *Organisation Ansvarsfördelning och beslutsordning (Arbetsordning, HIG 2011/1738, beslutsdatum 2012-12-02, reviderad 2017-03-27, HIG-STYR 2015/80)*

Högskolan i Gävle har uppgett följande.

För att skapa underlag för beslut och fastställande av kursplan och utbildningsplan används vid högskolan det verktyg (Fafne) som utvecklats internt inom lärosätet. Fafne styr med obligatoriska fält vilket säkerställer att samtliga kurs- och utbildningsplaner innehåller det som anges i högskoleförordningen. En kurs- eller utbildningsplan kan inte fastställas utan underlag via Fafne. Det är också via Fafne som kurs- och utbildningsplaner publiceras via webbplatsen samt för utlysning av tillfällen för ansökan via antagning.se eller universityadmissions.se. Ett kurs- och/eller programtillfälle kan inte heller utlysas till sökande innan fastställandet, detta säkerställs via systemets funktionalitet.

Samtliga rubriker som anges i högskoleförordningen finns i kursplan som fastställs vid högskolan.

För utbildningsplaner som etableras och beslutas om vid högskolan används Fafne. Fafne skapar underlag för beslutet och publicerar även fastställt dokument via webbplatsen. Den har obligatoriska fält vilket gör att samtliga delar i de rubriker som finns angivna, fylls i innan beslut och innan utlysning av programtillfälle kan göras via antagning.se eller universityadmissions.se. Utbildningsplaner som fastställs vid högskolan innehåller samtliga rubriker som anges i högskoleförordningen.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynspromemoria (reg.nr 32-00481-17). I promemorian anger UKÄ bland annat följande.

UKÄ konstaterar att en stor majoritet av remissinstanserna anser att kursplaner för fristående kurser samt utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. UKÄ delar denna uppfattning och menar att detta är en viktig rättssäkerhetsfråga för studenterna, särskilt vad gäller den särskilda behörigheten och urvalsreglerna till utbildningen, men även för att studenterna ska få kunskap om innehållet i den utbildning de anmäler sig till. UKÄ gör därför bedömningen att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan.

Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av Myndigheten för tillgängliga medier. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller till exempel kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitetsskäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat

på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.

I *Rutiner för beredning och fastställande av kursplaner samt revision av utbildningsprogram vid AHA* (Akademin för hälsa och arbetsliv) anges följande.

Kursplaner ska vara fastställda i god tid innan ansökan till utbildningen öppnar.

För kurser/program som följer vanliga tider för ansökan gäller då att:

- Kursplaner för höstterminens kurser ska vara fastställda senast **1 februari**
- Kursplaner för vårterminens kurser ska vara fastställda senast **1 augusti**

För program eller kurser med avvikande tider för antagning, t.ex. specialistsjuksköterskeprogram och internationella program, gäller andra tider som anpassas till när ansökan till utbildningen öppnar.

Även i *Riktlinjer för fastställande av kursplaner vid AUE* (Akademin för utbildning och ekonomi) anges att kursplaner för höstterminens kurser ska vara fastställda senast den 1 februari och kursplaner för vårterminens kurser ska vara fastställda senast den 1 augusti.

UKÄ konstaterar att vad som anges i de nämnda rutinerna stämmer överens med vad ämbetet har uttalat i den aktuella tillsynspromemorian. UKÄ konstaterar vidare att de aktuella rutinerna och övriga dokument som högskolan hänvisar till inte säger något om när utbildningsplaner ska vara fastställda. UKÄ konstaterar också att *Riktlinjer för skrivande av kursplaner vid ATM* (Akademin för teknik och miljö) och övriga inskickade dokument saknar bestämmelser om när kursplaner och utbildningsplaner ska vara fastställda. Enligt UKÄ bör högskolan se över här aktuella rutiner och styrdokument och införa regler om fastställande av kurs- och utbildningsplaner där sådana saknas.

UKÄ har granskat om de inskickade kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid. Vid granskningen har UKÄ utgått från det fastställdesdatum, alternativt datum för revidering, som anges i kurs- och utbildningsplanen. Bedömningen har skett i förhållande till antagningen till höstterminen 2019.

UKÄ konstaterar att nio av de tio kursplanerna har fastställts i god tid.

Kursplanen för Kardiologi (MVA003) beslutades den 17 juni 2019 och ska enligt planen gälla från och med höstterminen 2019. UKÄ finner därför inte att kursplanen har fastställts i god tid. UKÄ utgår från att högskolan genomför de åtgärder som kan vara nödvändiga, så att alla kursplaner fastställs i god tid framöver.

De utbildningsplaner som UKÄ har granskat har i samtliga fall fastställts i god tid i förhållande till antagningen till höstterminen 2019.

Tidpunkt för när planerna börjar gälla

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla, så som tidigare också krävdes enligt högskoleförordningen (före den 1 januari 2011).

UKÄ konstaterar att i de kurs- och utbildningsplaner som har granskats anges när de börjar gälla.

Högskolan har uppgett att de vid fastställandet av kurs- och utbildningsplaner använder sig av ett verktyg, Fafne, som har utvecklats vid högskolan. Högskolan har vidare uppgett att Fafne med obligatoriska fält säkerställer att samtliga kurs- och utbildningsplaner innehåller det som anges i högskoleförordningen och att en kurs- eller utbildningsplan inte kan fastställas utan underlag via Fafne. Om tidpunkt för när en kurs- och utbildningsplan ska börja gälla ingår bland de obligatoriska fält som måste fyllas i för att en kurs- eller utbildningsplan ska kunna fastställas framgår inte av högskolans svar. UKÄ konstaterar också att det i de styrdokument som högskolan har hänvisat till gällande kurs- och utbildningsplaner i den löpande texten inte anges att kurs- och utbildningsplaner ska innehålla uppgift om när de börjar gälla. När det gäller styrdokumentet *Riktlinjer för skrivande av kursplaner vid ATM* noterar UKÄ att det i bilaga 2 till dokumentet *Checklista för utformning av kursplaner* finns en faktaruta och att i den finns med uppgift om från vilken tidpunkt den gäller. Enligt UKÄ är det lämpligt att det i högskolans styrdokument för kurs- och utbildningsplaner tydligt anges att kurs- och utbildningsplaner ska innehålla uppgift om när de börjar gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

UKÄ noterar att samtliga granskade kursplaner anger kursens nivå, antal högskolepoäng och mål. UKÄ har dock synpunkter på att nedan angivna kursplaner inte tydligt anger krav på särskild behörighet och formerna för bedömning av studenternas prestationer.

När det gäller kursplanen för kursen *Examensarbete för magisterexamen i elektronik, distans* (EEA702) anges följande under förkunskaper.

”Minst 30 hp av innehållet i Magisterprogram i elektronik med inriktning mot automationsteknik (online) 60 hp skall vara slutfört innan examensarbetet får påbörjas. Dessutom skall sådana kurser på avancerad nivå som är relevanta för examensarbetets genomförande vara slutförda.”

I en annan kursplan gällande kursen *Avancerad externredovisning*

(FEA130) anges följande. ”Skall ha läst Redovisning på kandidatnivån

samt ha en kandidatuppsats godkänd inom redovisning eller finansiering, eller motsvarande kunskaper.” UKÄ anser att förkunskapskraven för dessa kurser inte anges på ett tydligt sätt.

Kursplaner är viktiga styrdokument och syftar bland annat till att ge information om utbildningen. Ur ett studentperspektiv är det alltså viktigt att det i kursplanen tydligt anges vad som gäller i fråga om bland annat särskild behörighet. UKÄ förutsätter att högskolan ser över hur kraven på särskild behörighet anges i de aktuella kursplanerna. Vidare utgår ämbetet från att högskolan genomför de åtgärder som behövs för att se till att kraven på särskild behörighet anges tydligt i högskolans övriga kursplaner.

Vad gäller formerna för bedömning av studenternas prestationer anser UKÄ att detta inte anges på ett tydligt sätt i två kursplaner gällande kurserna *Organisation, ledarskap och hälsa* (AHA301) och *Omvårdnad med inriktning mot anestesisjukvård* (OMA302), se avsnittet ”Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna”, nedan.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF. UKÄ konstaterar att de fem granskade kursplanerna innehåller det som krävs enligt högskoleförordningens bestämmelser och i huvudsak motsvarar SUHF:s rekommendationer.

UKÄ konstaterar att *Riktlinjer för skrivande av kursplaner vid ATM* och *Riktlinjer för fastställande av kursplaner vid AUE* innehåller avsnitt om vad kursplaner ska innehålla. UKÄ noterar att dessa dokument i stort stämmer överens med varandra när det gäller vad en kursplan ska innehålla. UKÄ konstaterar vidare att *Rutiner för beredning och fastställande av kursplaner samt revision av utbildningsprogram vid AHA* eller något annat styrdokument som högskolan har gett in gällande denna akademi inte innehåller några riktlinjer om vad en kursplan ska innehålla. UKÄ konstaterar vidare att högskolans styrdokument gällande kurs- och utbildningsplaner inte innehåller några riktlinjer om vad en utbildningsplan ska innehålla.

UKÄ anser att det – även om högskolan när det gäller kurs- och utbildningsplaner använder sig av verktyget Fafne – är lämpligt att högskolan ser över innehållet i riktlinjerna i nu berörda hänseenden.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

UKÄ konstaterar att utbildningsplanerna anger vilken examen utbildningarna leder till i de fall det är aktuellt.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

UKÄ har granskat examinationsformerna i de tio utvalda kursplanerna och har följande synpunkter på två kursplaner.

I den första kursplanen *Organisation, ledarskap och hälsa (AHA301)* anges under rubriken Examinationsform ”individuell portföljexamination bestående av skriftliga och muntliga uppgifter.” UKÄ anser att det i denna formulering ligger en otydlighet i hur kursen examineras och vad studenterna kan förvänta sig.

I den andra kursplanen *Omvårdnad med inriktning mot anestesijukvård (OMA302)* anges följande. ”Individuellt examinerande seminarier, skriftliga examinationer i grupp eller individuellt samt en individuellt examinerad klinisk examination.” UKÄ anser att det i formuleringen ligger en otydlighet i hur kursen examineras och vad studenterna därför kan förvänta sig.

UKÄ förutsätter att högskolan justerar de aktuella kursplanerna så att examinationsformerna anges tydligt. Vidare utgår ämbetet från att högskolan genomför de åtgärder som behövs för att se till att examinationsformer anges tydligt i högskolans övriga kursplaner.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Lärosätet ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF.

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?

A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.

B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder för kursens utveckling och förbättring.

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovsvis undersöka hur lärosätet har följt reglerna om kursvärderingar för de kurser som genomfördes under höstterminen 2019 och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal kurser och be lärosätet redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser. UKÄ har informerat lärosätet om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

Stickprov

UKÄ har bett lärosätet bifoga resultat och eventuella beslut om åtgärder med anledning av kursvärderingarna för de utvalda tio kurserna. UKÄ har även bett lärosätet redogöra för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs, och i så fall ge en förklaring till det
- hur lärosätet har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats
- hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder har hållits tillgängliga för studenterna.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Rutin för kursvärdering (HIG-STYR 2015/109)*

Högskolan i Gävle har uppgett följande.

Högskolan använder Sunet Survey för all kursvärdering. Kursvärderings-systemet är automatiserat med ett färdigt formulär med frågor fastställda av utbildnings- och forskningsnämnden.

I början av varje period registrerar utbildningsadministratören den som är kursansvarig på varje kurstillfälle i högskolans utbildningsdatabas Fafne. Den person som står som kursansvarig är den som får mejl från Sunet Survey när det är dags att lägga till fler frågor och ge feedback. Sunet Survey hämtar datum för sista kursveckan för kurstillfället från Fafne och studenters mejladresser från Ladok.

Kursansvarig lärare har möjlighet att lägga till frågor under en vecka. Därefter skickas kursvärderingen ut till studenterna som har en och en halv vecka på sig att besvara den. Studenterna får, utöver första mejlet, en extra påminnelse under den perioden.

När kursvärderingen stängts får kursansvarig lärare ett mejl med information om att rapporten är tillgänglig för granskning och redigering under två veckor. Det finns möjlighet att ge feedback på studenternas kommentarer och att dölja olämpliga fritextsvar.

Den färdiga rapporten arkiveras digitalt i e-arkivet samt skickas till studenterna och till utbildnings- och forskningsnämnden. Kursvärderingarna finns därefter också sökbara i Sunet Survey. Där kan de filtreras bland annat på programtillfälle eller kurskod.

När kursvärderingsformuläret har stängts bör kursansvarig lärare lämna feedback till studenterna via Sunet Survey, och dölja eventuella olämpliga kommentarer. Lärarens feedback skickas ut tillsammans med kursvärderingsresultatet till studenterna. Om kursansvarig lärare väljer att inte gå in och redigera eller kommentera i rapporten, färdigställs den och skickas ut utan kommentarer.

Den avslutade kursvärderingsrapporten arkiveras digitalt i e-arkivet och skickas till kursens studenter samt till utbildnings- och forskningsnämnden. Utbildningsledare, ämnesansvariga, avdelningschefer och akademichefer kan gå in direkt i Sunet Survey och läsa kursvärderingar.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna.

UKÄ konstaterar att högskolan har en fastställd *Rutin för kursvärdering*. I rutinen hänvisar högskolan till och återger innehållet i 1 kap. 14 § HF. I rutinen anges vidare bland annat följande. Alla studenter vid högskolan ska ges möjlighet att framföra synpunkter på genomgången kurs via en kursvärdering. Kursvärderingen ska vara webbaserad i systemet Sunet Survey. Kursvärderingen ska sammanställas av kursansvarig akademi.

Efter genomgång av högskolans svar och den inskickade rutinen för kursvärderingar bedömer UKÄ att högskolan har genomfört åtgärder för att se till så att kursvärderingar kan genomföras och sammanställas.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

De förarbetsuttalanden som har legat till grund för den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen återfinns i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*. I propositionen intog regeringen ståndpunkten att högskolan bör hålla sammanställningar av resultaten av kursvärderingar och besluten om åtgärder tillgängliga för studenterna.⁵ Som skäl för denna inställning uttalade regeringen bland annat följande.

En bra utbildning ska resultera i att studenterna lärt sig kritiskt granska sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Därigenom skapas förutsättningar för deras medverkan i kvalitetsarbetet både i utbildningen och senare i arbetslivet. Alla studenter ska därför vara delaktiga i utvärderingen och informeras om uppföljningen av dess resultat. [...] De studenter som deltar i en kursvärdering i slutet av kursen kan emellertid inte själva tillgodogöra sig resultatet. Förbättringar kommer i bästa fall den följande studentkullen på den aktuella kursen till del. Enkäter av detta slag har ofta låga svarsfrekvenser och

⁵ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 30.

riskerar att reduceras till en ritual, om studenterna inte involveras i uppföljningen av resultaten. En förändring av praxis tycks vara nödvändig på denna punkt. [...] Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att aktivt delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.⁶

Mot denna bakgrund anser UKÄ att lärosätet, efter att det har sammanställt kursvärderingarna, ska informera studenterna om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten och besluten ska därefter hållas tillgängliga för studenterna. De studenter som avses är såväl de som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen. För att resultaten och besluten ska kunna hållas tillgängliga måste detta ske i dokumenterad form. Lärosätet måste därmed på eget initiativ tillhandahålla dokumentationen. Av detta följer att lärosätet inte kan frånhända sig detta ansvar och överlämna det till exempelvis studentrepresentanter, studentkår eller studentombudsman.

Som UKÄ konstaterat under föregående avsnitt hänvisar och redogör högskolan i *Rutin för kursvärdering* för innehållet i 1 kap. 14 § HF. I rutinen anges också bland annat följande. Kursvärderingen ska vara webbaserad i systemet Sunet Survey och den ska sammanställas av kursansvarig akademi. Sammanställningen ska finnas tillgänglig för studenterna. Information ska ges till studenterna vid kursstart om att tidigare kursvärderingar finns sammanställda och vad resultatet av den senaste kursvärderingen blev samt vilka eventuella åtgärder detta har lett till.

Det framgår också av högskolans svar att den kursansvariga läraren bör lämna feedback till studenterna när kursvärderingsformuläret stängts, och att denna feedback skickas ut till studenterna tillsammans med kursvärderingsresultatet. Av svaret framgår även att i den situationen kursansvarig lärare inte redigerar eller kommenterar i rapporten färdigställs den och skickas ut utan kommentarer.

Med hänsyn till vad som framgår av högskolans rutin och vad högskolan uppgett i sitt svar bedömer UKÄ att högskolan har rutiner som uppfyller kraven i 1 kap. 14 § HF när det gäller att informera såväl de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen som de nya studenterna om resultatet. När det gäller de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen framgår det dock inte av rutinen för kursvärderingar att de ska informeras om resultatet. UKÄ anser att det är lämpligt att det

⁶ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 31-32.

görs tydligt i rutinen att också dessa studenter ska informeras om resultatet av kursvärderingen.

Vidare bedömer UKÄ att högskolan har rutiner för att informera de nya studenterna om eventuella beslut om åtgärder eftersom det i rutinen anges att denna information ska ges vid kursstart. Däremot framgår det varken av rutinen eller högskolans svar att studenter som har getts möjlighet att svara på kursvärderingen informeras eller ska informeras om eventuella beslutade åtgärder och i så fall hur denna information ska ges till dessa studenter. UKÄ förutsätter att högskolan genomför de åtgärder som kan vara nödvändiga så att också studenter som getts möjlighet att svara på en kursvärdering i fortsättningen får information om eventuella beslutade åtgärder och att det i rutinen görs tydligt att också de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen ska få information om detta.

Som UKÄ konstaterar ovan anges i *Rutin för kursvärdering* att sammanställningen ska finnas tillgänglig för studenterna. I sitt svar uppger högskolan att den avslutade kursvärderingsrapporten arkiveras digitalt i e-arkivet. Av svaret framgår dock inte om det innebär att studenterna har direkt tillgång till e-arkivet eller om det innebär att en rapport hålls tillgänglig genom att den kan hämtas ut mot förfrågan. Ett sådant förfarande skiljer sig dock inte från hur andra allmänna handlingar vid högskolan ska hanteras. Om rapporterna enbart tillhandahålls på begäran, kan det ifrågasättas om de hålls tillgängliga för studenterna i den mening som avses i högskoleförordningen.

Högskolan har i sitt svar vidare uppgett att kursvärderingarna efter det att den färdiga rapporten skickats till studenterna och utbildnings- och forskningsnämnden och arkiverats digitalt i e-arkivet också finns sökbar i Sunet Survey. Enligt högskolans svar är de som kan gå direkt in i Sunet Survey och läsa kursvärderingar utbildningsledare, ämnesansvariga, avdelningschefer och akademichefer. Att studenter har denna möjlighet framgår dock inte av högskolans svar eller *Rutin för kursvärdering*.

UKÄ bedömer att det utifrån innehållet i rutinen för kursvärderingar och högskolans svar kan ifrågasättas om resultatet av kursvärderingarna hålls tillgängliga för studenterna i den mening som avses i högskoleförordningen. UKÄ konstaterar vidare att det av högskolans rutin för kursvärderingar, högskolans svar och högskolans redogörelse för de utvalda stickproven inte heller kan anses framgå att beslut om eventuella åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

UKÄ förutsätter att högskolan genomför de åtgärder som kan vara nödvändiga för att resultat och beslut om eventuella åtgärder i fortsättningen hålls tillgängliga för studenterna, samt att högskolan också förtydligar sin rutin så att det av den tydligt framgår vad som gäller i nu berörda hänseenden.

Utveckling av utbildningar

Högskolan har i sitt svar inte gett några exempel på där studenternas synpunkter har tagits tillvara och som har lett till åtgärder som utvecklat och förbättrat utbildningarna.

UKÄ vill framhålla att högskolan enligt 1 kap. 14 § HF ska informera studenterna om de beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Högskolans ambition bör då vara att kunna ge exempel på åtgärder som föranletts av studenternas erfarenheter och synpunkter. Detta är viktigt, inte minst eftersom engagemanget för att aktivt delta i kursvärderingarna ökar om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning. Detta bidrar i sin tur även till att ytterligare stärka kursvärderingarnas funktion (jfr prop. 1999/2000:28 s. 32).

Stickprov

Högskolan har lämnat in sammanställningar av kursvärderingar för nio av de tio utvalda kurserna. För en av kurserna SOG018 har högskolan uppgett att kursvärderingen inte finns i diariet. Någon ytterligare förklaring till varför kursvärderingen inte har kunnat återfinnas har högskolan inte lämnat. Mot denna bakgrund utgår UKÄ från att någon kursvärdering inte har genomförts gällande denna kurs. När det sedan gäller kursvärderingen för kursen FEA130 framgår att såväl antalet respondenter som antalet svarande har varit noll (0). Högskolan har i sitt svar inte lämnat någon kommentar till denna kursvärdering. Med hänsyn till att antalet respondenter anges till noll (0) ifrågasätter UKÄ om någon kursvärdering har genomförts för kursen.

När det gäller stickproven för de tio utvalda kurserna har högskolan i sitt svar uppgett bland annat följande. Samtliga studenter som är registrerade på en kurs informeras automatiskt om sammanställningen av kursvärderingar med hjälp av Sunet Survey. Enligt högskolan sker det 14 dagar efter genomförd kursvärdering. Resultaten finns enligt högskolan tillgängliga för studenterna via Sunet Survey och skickas via den e-post som finns tillgänglig vid lärosätet. Högskolan har vidare uppgett att det är stora olikheter inom högskolan hur kursvärderingar hanteras, följs upp och hur beslut om åtgärder sker samt att det är ett pågående arbete kring detta eftersom högskolans kvalitetssystem utvecklas.

Högskolan har också uppgett att utbildningsledaren efter varje termin kallar till ett kursvärderingsmöte tillsammans med studentrepresentanten från den aktuella årskullen och kursansvariga för de aktuella kurserna. Inför mötet uppmanas enligt högskolan studentrepresentanten att tillsammans med studiekamraterna prata igenom kursen. Vid kursvärderingsmötet diskuteras kursen och eventuella förslag till utveckling tillsammans (studentrepresentant, kursansvarig och utbildningsledare). Studentrepresentanten återkopplar därefter enligt högskolan till studentgruppen gällande vad som framkommit under mötet. Kursansvarig

ansvarar för att formulera en text om kursen med fokus på utvecklings-
möjligheter. Denna dokumenteras sedan under ämnet på L.

Med hänsyn till vad högskolan uppgett får det enligt UKÄ anses framgå
att de studenter som har getts möjlighet att svara på de utvalda kurs-
värderingarna har fått information om resultaten för de åtta kurser där
kursvärderingar har genomförts. När det sedan gäller de nya studenterna
framgår det inte av högskolans svar om information har getts till dem.

Det framgår vidare inte att de studenter som har getts möjlighet att svara
på kursvärderingarna har informerats om eventuella beslut om åtgärder.
UKÄ vill i detta sammanhang göra tydligt att ämbetet inte anser att
kravet på information enligt 1 kap. 14 § HF är uppfyllt genom att
studentrepresentanten informeras och att ansvaret för att informera
övriga studenter sedan ligger på honom eller henne. Högskolan kan inte
lägga över ansvaret att informera till någon annan. Inte heller framgår av
högskolans svar att de nya studenterna har informerats om eventuella
beslut om åtgärder.

Högskolan har i sitt svar förklarat att resultaten för kursvärderingarna
finns tillgängliga för studenterna via Sunet Survey. Högskolan har i sitt
svar vidare uppgett att kursvärderingarna efter det att den färdiga
rapporten skickats till studenterna och arkiverats digitalt i e-arkivet finns
sökbara i Sunet Survey. Av högskolans svar framgår också att de som
kan gå direkt in i Sunet Survey och läsa kursvärderingar är utbildnings-
ledare, ämnesansvariga, avdelningschefer och akademichefer. Att
studenter har denna möjlighet framgår, som UKÄ har konstaterat ovan,
dock inte. Mot denna bakgrund kan det enligt UKÄ inte anses framgå att
resultaten för de aktuella kursvärderingarna hålls tillgängliga för
studenterna. UKÄ anser att det inte heller framgår att eventuella beslut
om åtgärder för de aktuella kurserna hålls tillgängliga för studenterna.

Högskolan har inte lämnat någon specifik information gällande de
utvalda stickproven. Högskolan har däremot i sitt svar lämnat ett antal
exempel på hur kursvärderingar hanteras vid högskolan. De exempel
som tas upp anges som "Kandidatprogrammet i soc arb", "Socionom-
programmet, mastern och kurserna", "Psykologi", "Arbetshälso-
vetenskap" och "Vårdvetenskap" (sjuksköterskeprogrammet).

När det gäller de exempel som högskolan har tagit upp på hur kurs-
värderingar hanteras vid högskolan konstaterar UKÄ att det inte kan
anses framgå att högskolan uppfyller de krav som ställs upp i 1 kap. 14 §
HF när det gäller att informera studenterna om resultat och beslut om
eventuella åtgärder. Det kan enligt UKÄ inte heller anses framgå att
högskolan när det gäller de aktuella exemplen uppfyller kraven på att
resultaten och eventuella beslut hålls tillgängliga för studenterna.

Utifrån vad UKÄ har påtalat ovan förutsätter ämbetet att högskolan framöver genomför de åtgärder som kan vara nödvändiga för att säkerställa att kursvärderingar genomförs i enlighet med vad som anges i 1 kap. 14 § HF. UKÄ förutsätter vidare att högskolan genomför de åtgärder som behövs för att studenterna ska informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som kursvärderingarna ger anledning till. Vidare utgår UKÄ från att högskolan ser över hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder som kursvärderingarna ger anledning till hålls tillgängliga för studenterna så att reglerna om kursvärderingar följs.

När det gäller de sammanställningar av kursvärderingar som högskolan har lämnat in noterar UKÄ vidare följande. Sammanställningarna innehåller för ett antal frågor ett stapeldiagram utifrån det betyg (fem alternativ finns att välja på) som studenterna har gett respektive fråga. I en fråga önskas besked (tio alternativ finns att välja på) om hur många timmar per vecka som studenten lagt ned på kursen. Av stapeldiagrammet framgår också hur många studenter som svarat på var och en av dessa frågor. Sammanställningarna innehåller även frågor som ger möjlighet till fritextsvar. Vidare innehåller sammanställningarna också ett medelvärde per fråga, dock inte för de frågor där svar ges i form av fritextsvar. Någon annan resultatredovisning än ifrågasättande sammanställningar av kursvärderingarna för de aktuella kurserna har inte redovisats av högskolan. UKÄ anser att det kan ifrågasättas om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna. UKÄ utgår från att högskolan ser över hur resultaten av kursvärderingarna redovisas.

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen, lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373), AF. Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (1993:100), HF. Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning (2 kap. 2 § första stycket 9 HF).

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i AF. Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det (6 § AF). Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

En högskola får kalla en person till anställning som professor om anställningen av personen är av särskild betydelse för en viss verksamhet vid högskolan. Om en högskola kallar en person till anställning ska skälen för varför anställningen är av särskild betydelse för högskolan dokumenteras. Endast den som är behörig att anställas som professor får anställas genom kallelse. Beslutet ska fattas av rektor. Vid anställning genom kallelse behöver information enligt 6 § AF inte lämnas, men bestämmelserna om sakkunnigbedömning ska tillämpas. Detta framgår av 4 kap. 7 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara följande frågor samt komma in med följande underlag.

1. Hur säkerställer lärosätet att reglerna om anställning tillämpas på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet?
2. Bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogör för hur den hålls tillgänglig.
3. Bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut avseende professorer (förutom anställningar som avser seniora professorer och gästprofessorer) som fattats under perioden 1 januari–31 december 2019.
4. Bifoga en lista över samtliga övriga anställningsbeslut som fattades under perioden 1 juli–31 december 2019.
5. Hur säkerställer lärosätet att reglerna om kallelse tillämpas på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet?
6. Bifoga en lista över samtliga beslut om anställning av en professor genom kallelse som fattats under perioden 1 januari–31 december 2019.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att reglerna i lärosätets anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ AF och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ HF samt att de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler. Beträffande anställningar genom kallelse har upplysts om att granskningen kommer att avse dokumenteringen av skälen för varför anställningen är av särskild betydelse, tillämpningen av bestämmelserna om sakkunnigbedömning samt vem som fattat anställningsbeslutet.

Stickprov

Lärosätet har inte bifogat någon lista över beslut om anställning av professorer genom kallelse, eftersom det enligt lärosätet inte har fattats några sådana beslut under den efterfrågade perioden.

Lärosätet har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut avseende professorer (förutom anställningar som avser seniora professorer och gästprofessorer) som fattades under perioden 1 januari–31 december 2019 och en lista över samtliga övriga anställningsbeslut som fattades under perioden 1 juli–31 december 2019. Från listorna har UKÄ valt ut 16 anställningar: 3 professorsanställningar, 8 lektorsanställningar och 5 övriga anställningar.

I samtliga ärenden har lärosätet ombetts besvara följande frågor.

1. Hur lärosätet har informerat om de lediga anställningarna. Lärosätet ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonsen. Om lärosätet i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen ska lärosätet motivera varför det inte gjorts.
2. Om lärosätet har informerat om anställningsbesluten på lärosätets anslagstavla, ska lärosätet bifoga det dokument som anslagits. Om lärosätet inte har informerat om anställningsbesluten ska lärosätet motivera det.
3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där lärosätet har haft en grupp personer som lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.
 - a) Lärosätet ska redogöra för hur lärosätet har gjort i de olika anställningsärendena, det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
 - b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen, ska lärosätet ange de synnerliga skälen till det.

I ärendena om anställning av professorer har lärosätet även ombetts besvara följande.

4. Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.
 - a) Redogör för hur lärosätet har gjort i ärendena om anställning av professor; det vill säga för det fall lärosätet haft sakkunniga, ange hur många sakkunniga som har ingått och könsfördelningen bland dem.
 - b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade, ange de synnerliga skälen till det.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Anställningsordning för lärare vid Högskolan i Gävle* (HIG-STYR 2019/153, beslutsdatum 2019-12-12, ikraftträdandedatum 2020-01-01)
- *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* (HIG-STYR 2018/133, beslutsdatum 2018-12-12)

Högskolan i Gävle har uppgett följande.

Högskolan säkerställer att reglerna om anställning tillämpas på ett rätts-säkert och likvärdigt sätt inom lärosätet genom styrdokumentet *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle*. Rutinen utgår från principerna i styrdokumentet *Anställningsordning för lärare vid Högskolan i Gävle*. Anställningsordningen för lärare finns tillgänglig via den externa webbplatsen och via intranätet. I dokumentet finns även principerna för kallelse av professor beskrivna. Den nuvarande rutinen har presenterats för samtliga chefer och finns tillgänglig via intranätet. Med anledning av att en ny anställningsordning beslutades i december pågår nu ett revideringsarbete av rutinen.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig hantering av anställningsärenden

Högskolan har uppgett att den säkerställer att reglerna om anställning tillämpas på ett rättssäkert och likvärdigt sätt genom styrdokumentet *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle*, som utgår från principerna i högskolans anställningsordning. Högskolan har också förklarat att anställningsordningen för lärare finns tillgänglig via den externa webbplatsen och via intranätet. När det gäller rutinen så har högskolan uppgett att den har presenterats för samtliga chefer och att den finns tillgänglig via intranätet. UKÄ tar i denna rapport inte ställning till om innehållet i rutinen istället borde finnas i anställningsordningen. UKÄ har i övrigt inga synpunkter.

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig, och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla

vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁷

UKÄ konstaterar att högskolans anställningsordning finns tillgänglig på lärosätets webbplats, att anställningsordningen har beslutats av högskolans styrelse den 12 december 2019 och att den gäller tills vidare. UKÄ bedömer därför att högskolan uppfyller bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF om att styrelsen själv ska besluta om anställningsordning och att högskolan har agerat i enlighet med regeringens uttalande om att den ska finnas tillgänglig. Som framgår ovan har högskolan utöver anställningsordningen också vad den kallar *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle*. Av högskolans svar framgår att denna rutin finns tillgänglig via intranätet. Även om UKÄ i denna rapport inte tar ställning till om innehållet i rutinen istället borde finnas i anställningsordningen anser UKÄ att rutinen i likhet med anställningsordningen och regeringens uttalande bör finnas tillgänglig på högskolans webbplats. UKÄ utgår från att högskolan ser över detta i samband med den revidering som enligt högskolan nu pågår av rutinen med anledning av att en ny anställningsordning har beslutats i december 2019.

Anställning av professor genom kallelse

Beträffande kallelseförfarandet gjorde regeringen följande bedömning i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*.⁸

Befattningsutredningen har föreslagit att ett kallelseförfarande ska införas primärt som en åtgärd för jämställdhet. Regeringen anser dock att det kan ifrågasättas om det är förenligt med EU-rätten att införa ett sådant förfarande som föreslås i jämställdhetssyfte. Däremot delar regeringen utredningens uppfattning om att ett kallelseförfarande utformat som ett verktyg för strategiska rekryteringar bör införas vid anställning av professorer.

Universitet och högskolor kan därigenom kalla framstående personer genom ett snabbt och enkelt förfaringsätt. Förfarandet innebär att svenska lärosäten kan konkurrera om internationellt mycket framstående personer som de annars skulle riskera att gå miste om på grund av ett alltför långdraget anställningsförfarande. Vid anställning genom kallelse bör enligt regeringens mening inte någon föregående information om en ledig professorsanställning behöva lämnas.

Några av de remissinstanser som har varit negativa till förslaget, däribland Överklagandenämnden för högskolan, har framhållit att kallelseförfarandet kan äventyra rättssäkerheten och minska transparensen. Det är enligt regeringen viktigt att ett kallelseförfarande inte strider mot kravet i 11 kap. 9 § andra stycket regeringsformen om att det vid tillsättning av statlig tjänst endast ska fästas avseende vid sakliga grunder. De personer som enligt regeringen bör vara aktuella för anställning genom ett kallelseförfarande är sådana personer som uppfyller behörighetskraven för anställning som

⁷ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 70.

⁸ Prop. 2009/10:149 s. 69-70.

professor samt i övrigt besitter den kompetens som lärosätet behöver. Innan ett kallelseförfarande blir aktuellt bör en kravprofil för anställningen upprättas. Som regeringen har angett bör ett sakkunnigutlåtande hämtas in även vid anställning av professor genom ett kallelseförfarande. Ett sakkunnigutlåtande bör dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövt, till exempel i de fall en person som kallas redan är professor. Kallelseförfarandet bör användas restriktivt. Beslut om kallelse bör beslutas av rektor och det bör inte få delegeras. Rättssäkerhetsaspekterna bör mot denna bakgrund bli tillgodosedda. Regeringen avser att följa utvecklingen noga.

Som framgår ovan har högskolan uppgett bland annat att den säkerställer att reglerna om anställning tillämpas på ett rättssäkert och likvärdigt sätt genom styrdokumentet *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* som utgår från principerna i högskolans anställningsordning och genom att samtliga chefer har informerats om innehållet i rutinen. UKÄ konstaterar att högskolan i anställningsordningen (se avsnitt 6.4) och i *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* (se under rubriken Rekrytering av professor genom kallelse) behandlar anställning av professorer genom kallelse. UKÄ konstaterar vidare att det i det nämnda avsnittet i anställningsordningen anges att kallelseförfarandet ska användas restriktivt, vilket ligger i linje med uttalandena i förarbetena.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § AF anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara i högst sex månader eller vid anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

UKÄ konstaterar att högskolans anställningsordning inte innehåller någon information om att högskolan på lämpligt sätt ska informera om lediga anställningar och att någon sådan information inte behöver lämnas om särskilda skäl talar mot det. Däremot finns sådan information i *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* (se punkten 4 under rubriken Rekryterings- och anställningsprocess under avsnittet Anställning av lärare och forskare). Där hänvisas också till 6 § anställningsförordningen. UKÄ noterar även att rutinen innehåller information om på vilket sätt information om anställningar ska

ske. I den delen sägs att grundkravet är att annonsering sker på den externa webbplatsen och på högskolans offentliga anslagstavla, och att Arbetsförmedlingen informeras om anställningen. Vidare sägs att annonsering vid behov även kan ske i andra kanaler, såsom press, webbplatser och sociala medier.

UKÄ konstaterar vidare att både anställningsordningen och *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* saknar information om att högskolan ska informera om beslut om anställning. UKÄ konstaterar också att information om att ett anställningsbeslut ska anslås och vad ett anslag ska innehålla för uppgifter saknas (se 7 och 8 §§ AF). Enligt UKÄ är det lämpligt att även sådan information anges i anställningsordningen och/eller rutinen.

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

UKÄ konstaterar att varken anställningsordningen eller *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* innehåller någon information om jämställd representation i förslagsgrupper. UKÄ anser att högskolan bör föra in innehållet i 4 kap. 5 § HF i anställningsordningen och/eller rutinen.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* har regeringen bland annat uttalat följande.⁹

Vid anställning av professorer bör huvudregeln vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. [...] Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör universiteten och högskolorna själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.

⁹ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 68–69.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövt, t.ex. om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitetssäkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa individerna i syfte att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

UKÄ konstaterar att det i högskolans anställningsordning (avsnitt 6.1.3 Beredning och urval) anges att det vid anställning av bland annat professorer ingår att inhämta utlåtande från sakkunniga i beredningen, om inte sakkunniggranskning är uppenbart obehövlig för de(n) sökandes ”behörighet”. Också i *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* (se punkten 7a under rubriken Rekryterings- och anställningsprocess under avsnittet Anställning av lärare och forskare) anges om inte sakkunniggranskning är uppenbart obehövlig för prövning av de(n) sökandes ”behörighet”. UKÄ konstaterar att dessa formuleringar inte stämmer överens med vad som anges i 4 kap. 6 § HF, eftersom det i den bestämmelsen anges om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av ”skickligheten”. UKÄ utgår från att den bedömning som högskolan gör när det gäller behovet av sakkunnigbedömning sker utifrån vad som föreskrivs i 4 kap. 6 § HF. UKÄ anser dock att det är lämpligt att högskolan justerar de aktuella formuleringarna i anställningsordningen och rutinen, så att dessa stämmer överens med vad som sägs i 4 kap. 6 § HF.

UKÄ konstaterar vidare att det i det föregående stycke nämnda avsnittet i anställningsordningen också anges bland annat följande. ”Gruppen av sakkunniga ska helst bestå av både kvinnor och män (jämför 4 kap 6 §)”. Samma formulering finns – förutom hänvisningen till 4 kap. 6 § HF – i *Rutin för rekryterings- och meriteringsprocessen för lärare vid Högskolan i Gävle* (se punkten 7a under rubriken Rekryterings- och anställningsprocess under avsnittet Anställning av lärare och forskare). I 4 kap. 6 § HF anges att om en sakkunnigbedömning hämtas in från två eller flera personer ska kvinnor och män vara jämställt representerade om det inte finns synnerliga skäl. Det ska alltså i det fall sakkunnigbedömning hämtas in från mer än en person råda en jämn könsfördelning, om inte synnerliga skäl talar mot det. UKÄ utgår därför från att högskolan ändrar informationen i aktuellt hänseende så att denna stämmer överens med högskoleförordningens bestämmelse.

Stickprov

Utifrån högskolans redogörelse för de frågor som UKÄ har ställt till högskolan om de 16 anställningsärendena samt av de handlingar som högskolan bifogat i ärendena konstaterar ämbetet följande.

Information om lediga anställningar

Av de anställningar som UKÄ har valt ut som stickprov har högskolan utlyst en av anställningarna. Högskolan har som skäl för att inte utlysa de övriga anställningarna uppgett bland annat följande.

Två lektorsanställningar 2019/486 och 2019/738 har inte utlysts, eftersom de gällde förlängningar av visstidsanställningar för personer som fyllt 67 år. UKÄ noterar att det av de anställningsavtal som högskolan bifogat framgår att dessa anställningsärenden gäller samma person. Ett annat ärende 2019/729 gällde ändrad omfattning från 100 till 70 procent av en tillsvidareanställning som lektor. UKÄ har inte några synpunkter på att dessa tre ärenden inte har utlysts.

Ärende 2019/766 rörde förlängning av en anställning som adjungerad lärare (lektor 20 procent enligt centralt avtal samt avtal mellan högskolan och region Gävleborg) om som längst två månader.

Ärende 2019/433 handlade om förlängning av en anställning som utbildningsadministratör om som längst två månader. UKÄ konstaterar att personen fått en tidsbegränsad anställning på tjänsten när den hade utlysts 2017.

Ärende 2019/558 gällde förlängning av ett vikariat som vaktmästare om som längst sex månader som personen i fråga fått genom en vikariatsanställning som utlysts under 2018.

Ärende 2019/594 gällde förlängning av en visstidsanställning som lektor om som längst två månader som den aktuella personen fått när tjänsten utlystes under 2018.

Ärende 2019/746 gällde förlängning av anställning som lektor under viss tid (den 16 januari 2020 till som längst den 17 april 2020). Enligt högskolans svar hade den aktuella personen varit tillsvidareanställd till och med den 15 januari 2020.

Ärende 2019/526 gällde ett vikariat som studievägledare med anledning av plötslig sjukdom hos den person som innehade tjänsten. Av anställningsavtalet framgår att vikariatet omfattade som längst sex månader.

När det gäller de nu nämnda sex ärendena uttalar UKÄ följande.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut uttalat följande (se JO dnr 6299-2014). Huvudregeln är att statliga myndigheter ska informera om

lediga anställningar. En myndighet kan dock avstå från att informera om en ledig anställning om det finns särskilda skäl som talar mot ett sådant förfarande. Särskilda skäl kan föreligga till exempel om en arbetstagare omplaceras till en ledig anställning enligt 7 § andra stycket lagen om anställningsskydd (1982:80) eller om en myndighet vill anställa en uppsagd arbetstagare som omfattas av avtalet om trygghetsfrågor eller en person som har återanställningsrätt. JO hänvisar till Arbetsgivarverkets skrift *Att anställa*, 2014, s. 54 (numera *Anställning i staten*, 2018, s. 44). Jämför även JO dnr 7470-2016.

Vad som är att anse som sådana särskilda skäl kan även avgöras vid en prövning i Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) efter ett överklagande av ett anställningsbeslut. UKÄ tar därför normalt inte ställning till om ett lärosäte haft sådana skäl för att inte informera om en ledig anställning. UKÄ utgår från att högskolan beaktar de uttalanden som JO gjort och de avgöranden som publicerats på ÖNH:s webbplats.

När det sedan gäller ärendena 2019/394 och 2019/487 anser UKÄ dock att det finns anledning att uttala följande. Ärendena gällde anställning som lektor respektive arkivarie och rörde enligt högskolans svar vikariat i avvaktan på tillsättning. Av anställningsavtalet i ärende 2019/394 framgår att anställningen avsåg som längst fem månader och anställningen i ärende 2019/487 gällde som längst en månad. Högskolan har som skäl för att de aktuella anställningarna inte utlysts uppgett att lärosätet var i stort behov av lektorer och att även behovet av en arkivarie var stort på grund av att en tidigare arkivarie slutat sin anställning. UKÄ noterar i detta sammanhang att Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) i beslut den 17 oktober 2014, reg.nr 212-546-14, funnit att anställningar som omfattar högst ett år inte har ansetts vara ett sådant särskilt skäl som medför att information om en sådan anställning inte behöver lämnas. UKÄ anser därför att det kan ifrågasättas om det i de nämnda ärendena har funnits särskilda skäl för att inte utlysa de aktuella tjänsterna.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara i högst sex månader (7 § 2 stycket AF).

UKÄ konstaterar att högskolan har informerat om beslut om anställning i ett av de granskade stickproven (ärende 2019/19). Det ärendet gällde en anställning som förvaltningschef. I underrättelsen om anställningen, daterad den 14 juli 2019, anges att ”beslut anslås i myndigheten 2019-06-14”. Vidare anges att överklagandet ska ha kommit in till högskolan inom tre veckor från den dag beslutet ”anslogs på myndigheten.” Formuleringarna i underrättelsen stämmer alltså inte med vad som anges i 8 respektive 22 §§ AF där ordet ”anslagstavlan” anges i stället för ”myndigheten”. Med hänsyn till de förklaringar som högskolan har lämnat nedan i de ärenden där information om anställningar inte har lämnats på myndighetens anslagstavla, utgår UKÄ från att högskolan i de ärenden där information lämnas gör det genom anslag på anslagstavlan. UKÄ anser dock att det är lämpligt att högskolan ser över formuleringarna i nämnda hänseenden så att det klart och tydligt framgår att information om beslutade anställningar lämnas på anslagstavlan och inte på något annat ställe. UKÄ utgår vidare från att högskolan vid behov också genomför de åtgärder som kan vara nödvändiga så att information om beslutade anställningar, om så inte skulle ske, fortsättningsvis lämnas genom anslag på myndighetens anslagstavla.

Högskolan har uppgett att allmänheten inte informerades på anslagstavlan om tillsättningen av anställningarna i ärendena 2019/486 och 2019/738 eftersom de gällde förlängningar av tidsbegränsade anställningar för en person som fyllt 67 år och tidigare varit anställd under många år vid högskolan. Av anställningsavtalen framgår att anställningen i ärendet 2019/486 omfattade en tid om som längst sex månader och ärendet 2019/738 en tid om som längst ett år.

Gällande ärende 2019/394 framgår det av högskolans svar bland annat att högskolan var i stort behov av lektorer, varför en person anställdes tillfälligt som lektor under rekryteringsperioden 2019 (annonsen hade enligt högskolans svar varit ute vid fyra tillfällen under 2016–2019). Därför lämnades enligt högskolan ingen information på anslagstavlan. Av anställningsavtalet framgår att anställningen är ett vikariat som gällde som längst under fem månader (den 1 augusti 2019 till den 31 december 2019).

När det gäller ärende 2019/446 har högskolan uppgett att information om anställningsbeslut sker när en tjänst har varit utlyst, vilket inte har varit fallet med denna tjänst. Anställningen gällde en vikariatsanställning som lektor om fem procent under som längst sex månader.

När det sedan gäller ärendena 2019/594 och 2019/766 som rörde anställningar som lektor och ärende 2019/433 som gällde en tjänst som utbildningsadministratör (samtliga omfattade en tid under som längst två månader) samt en tjänst, ärende 2019/558, som vaktmästare (anställningen avsåg en tid om som längst sex månader) har högskolan uppgett att information om anställningsbeslut sker när en tjänst har varit utlyst, inte vid förlängningar av tidigare utlysta tjänster.

Beträffande ärende 2019/746 har högskolan förklarat att ingen information gavs på anslagstavlan, eftersom personen det gällde tidigare hade varit tillsvidareanställd till och med den 15 januari 2020. Av högskolans svar framgår att ärendet handlade om en förlängning av en anställning som lektor under viss tid (den 16 januari 2020 till som längst den 17 april 2020).

Högskolan har när det gäller ärende 2019/487 uppgett att högskolan var i stort behov av en arkivarie eftersom en tidigare arkivarie slutade. Högskolan anställde därför tillfälligt under rekryteringsperioden en person som varit anställd först som praktikant och sedan på tidsbegränsad anställning. Därför gavs enligt högskolan ingen information på anslagstavlan. Av bifogat anställningsavtal framgår att anställningen gällde under en månad.

Ärende 2019/526 gällde en vikariatsanställning som studievägledare för en person som hade anställts på tjänsten som vikarie och tillträtt tjänsten den 1 maj 2019 (ärende 2019/34). På grund av att den person som tillträtt tjänsten den 1 maj blev långtidssjukskriven i juni 2019 valde högskolan att ta in en tillsvidareanställd person på vikariat utan att utlysa tjänsten igen. Därför anslogs enligt högskolan inte tillsättningen av vikariatet för vikarien på anslagstavlan. Av anställningsavtalet framgår att denna vikariatsanställning för vikarien gällde som längst sex månader.

Högskolan har i de ovan beskrivna ärendena lämnat olika förklaringar till varför information om anställningarna i dessa ärenden inte lämnades på anslagstavlan. Som UKÄ har redogjort för ovan framgår av 7 § AF att information om myndighetens anställningar som huvudregel ska lämnas på myndighetens anslagstavla, men att detta krav inte gäller för anställningar som beräknas vara högst sex månader eller som rör anställningar av de som redan är aspiranter hos en myndighet. UKÄ vill här framhålla att oavsett om det i ett ärende har funnits särskilda skäl till att inte lämna information om anställning, ska information om beslut om anställning lämnas om anställningen överstiger sex månader. UKÄ konstaterar att de skäl som högskolan angett för att besluten om anställningar i de ifrågavarande ärendena inte har lämnats på myndighetens anslagstavla inte i sig utgör sådana skäl som medför att information om anställningarna inte behöver anslås på anslagstavlan. Av anställningsavtalen framgår dock att anställningstiden, förutom i ärende 2019/738, i de nu aktuella ärendena inte beräknades vara längre än sex månader. UKÄ har därför inte några synpunkter på att någon information om anställningarna inte lämnades på anslagstavlan i de ärendena. När det sedan gäller ärende 2019/738 skulle information om det dock ha lämnats på myndighetens anslagstavla eftersom anställningstiden beräknades omfatta en anställningstid som var längre än sex månader. UKÄ förutsätter att högskolan med anledning av vad som har kommit fram i denna del och vad UKÄ nu har uttalat ser över rutinerna så att information om beslutade anställningar lämnas om inte de undantag som anges i 7 § andra stycket HF är tillämpliga.

Beträffande ärende 2019/729 har högskolan uppgett att ingen information lämnades på anslagstavlan eftersom ärendet gällde en tillsvidareanställning som ändrade omfattning från 100 till 70 procent. UKÄ har inte några synpunkter på att någon information inte lämnades på anslagstavlan i detta ärende.

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden och jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Utifrån de stickprov som UKÄ gjort har frågan om jämställd representation inte varit aktuell.

Anställning av professor genom kallelse

Enligt högskolan har det under den aktuella granskningsperioden inte fattats några beslut om anställning av professorer genom kallelse.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (1992:1434), HL, om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100), HF.

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Av 33 § förvaltningslagen (2017:900), FL, framgår att om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll samt vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Enligt 41 § FL får ett beslut överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Enligt 42 § FL får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Enligt 43 § FL ska ett överklagande av ett beslut göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Enligt 44 § FL ska ett överklagande av ett beslut ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla, se 22 § anställningsförordningen (1994:373).

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examinator att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examinatorn ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examinator har alltså en skyldighet att ändra ett

betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 38 § FL.

I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitetssäkringsprocesser bland annat bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet, var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd, studieuppehåll, disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kom in till lärosätet under perioden 1 juli–31 december 2019.

B Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse lärosätets överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter. Vidare har lärosätet informerats om att ämbetet kommer att stickprovvis granska handläggningen av ett antal överklaganden, och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden och ställa frågor till lärosätet.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 överklagade ärenden från listan och bitt lärosätet bifoga besluten med överklagandehänvisningar. Lärosätet har också ombetts att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Rutin för hantering av överklaganden i studentärenden* (daterad 2018-03-09)
- *Utdrag ur rutiner för överklagande av antagningsärende* (daterad 2019-09-25)
- Samlat dokument för de överklagandehänvisningar som används vid lärosätet
- Sammanställning av information som finns publicerad på webbplatsen (<https://hig.se/Ext/Sv/Student/Regler-rattigheter-och-studentinflytande/Studenters-rattigheter-och-skyldigheter/Overklaganden.html>)
- *Rutin för hantering av klagomålsärenden från studenter* (HIG-STYR 2020/12, beslutsdatum 2020-01-23)
- *Diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling – Policy och rutin för medarbetare och studenter vid Högskolan i Gävle* (HIG-STYR 2019/45, beslutsdatum 2019-04-03)
- *Organisation och regler för det systematiska arbetsmiljöarbetet vid Högskolan i Gävle* (HIG-STYR 2017/144, beslutsdatum 2017-10-17, reviderad 2018-05-29)

Högskolan i Gävle har uppgett följande.

Högskolan har information till studenterna om hur ett överklagande skrivs och hur det hanteras på webbplatsen. Högskolan uppdrar i samverkansavtal med studentkår att studentombud ska finnas tillgängligt för att vara behjälplig och stödja student i bland annat frågor om rättigheter. Vid högskolan finns rutiner för hantering av överklaganden och klagomål. I detta sammanhang har högskolan även valt att bilägga sitt styrdokument om diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling. Högskolan hänvisar också till sitt systematiska arbetsmiljöarbete där studenter också har möjlighet att framföra klagomål eller synpunkter.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosätena fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. Andra beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, exempelvis beslut om disciplinära åtgärder. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och

lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

UKÄ noterar att högskolan har en rutin för hantering av överklaganden i studentärenden, något som ämbetet ser positivt på. UKÄ konstaterar dock att högskolan inte har några styrdokument beträffande överklaganden i övrigt, till exempel avseende anställningsärenden, befordran, indragning av resurser för en doktorands utbildning och disciplinärenden. Enligt UKÄ kan det vara lämpligt att högskolan tar fram styrdokument som reglerar hanteringen av samtliga överklaganden.

UKÄ har följande synpunkter på den information som lämnats om överklagande i de ingivna dokumenten och på webbplatsen.

Rutin för hantering av överklaganden i studentärenden

Under rubriken Beslut i studentärenden som kan överklagas anges följande. ”Observera att beslut om att inte bevilja studieuppehåll inte kan överklagas”. UKÄ konstaterar att uppgiften är felaktig, eftersom dessa beslut kan överklagas enligt 12 kap. 2 § HF (jämför Överklagandenämnden för högskolans beslut den 13 mars 2020, reg.nr 244-02233-19).

Under rubriken Hantering av överklaganden gällande beslut som inte kan överklagas står det bland annat att när ett överklagande inkommer från en student gällande ett beslut som inte kan överklagas ska studenten snarast meddelas att överklagande inte är möjligt. UKÄ vill här påpeka att den myndighet som har fattat ett beslut inte ska göra någon prövning av om ett beslut får överklagas. Det är i stället överinstansens uppgift att avgöra om ett beslut kan överklagas eller inte. Om högskolan anser att det beslut som överklagas inte är överklagbart kan högskolan i ett yttrande redovisa sin uppfattning och bifoga yttrandet till överklagandet när det överlämnas till överinstansen.

Under rubriken Ärendegång generell, anges bland annat att om beslutsfattaren finns på plats och beslutet omprövas skriver beslutsfattaren ett beslut om att det överklagade beslutet ändras och skickar originalet till registrator samt kopia till studenten. Det anges vidare att det ändrade beslutet i studentärendet verkställs. Detsamma anges under rubriken Ärendegång behörighet. UKÄ vill framhålla att det av 46 § FL framgår att om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Utdraget av information på högskolans webbplats

Under rubriken Så här gör du för att överklaga anges bland annat att överklagandet ska innehålla den klagandens underskrift. UKÄ konstaterar att det inte finns något författningskrav på att ett överklagande ska vara undertecknat.

Under rubriken Vart ska överklagandet skickas? anges att överklagandet ska skickas till Högskolan i Gävles registrator men att överklagandet ska vara märkt med Överklagandenämnden för högskolan. Direkt därefter anges högskolans e-postadress och adress. Enligt UKÄ ger en sådan utformning felaktigt intryck av att ÖNH är en del av Högskolan i Gävle. Det bör därför förtydligas att överklagandet ska ställas till ÖNH, men att det ska skickas eller ges in till högskolan.

UKÄ anser att högskolan bör se över informationen i dokumenten och på webbplatsen i enlighet med vad som anges ovan och vidta de åtgärder som behövs för att förhindra att felaktig och otydlig information framöver lämnas och för att informationen ska överensstämma med förvaltningslagens bestämmelser.

Överklagandehänvisningar

Av förvaltningslagen framgår att myndigheter är skyldiga att underrätta parten om hur beslut överklagas, om beslutet går parten emot och kan överklagas. Myndigheter måste därför lämna en överklagandehänvisning. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, till exempel inom vilken tid man kan överklaga och till vilken instans överklagandet ska skickas. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som prövar överklagandet. På så sätt blir det tydligt att det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises.¹⁰

I högskoleförordningen finns regler om vilka beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH.

Högskolan har kommit in med exempel på överklagandehänvisningar gällande beslut om behörighet, anstånd, validering av reell kompetens (tillgodoräknande) inom lärarprogrammen, validering av reell kompetens (tillgodoräknande) inom socionomprogrammet, tillgodoräknanden, examensbevis, studieuppehåll och återbetalning av studieavgift.

UKÄ har följande synpunkter på innehållet i överklagandehänvisningarna.

I överklagandehänvisningen för beslut om behörighet anges att den som vill överklaga ska skicka in ”vilket beslut du vill överklaga”. UKÄ finner att denna formulering är missvisande, eftersom det framstår som att den klagande måste skicka in det beslut som överklagas. Enligt FL ställs

¹⁰ Se Hellners och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264.

inget krav på att man ska skicka in det beslut man vill överklaga. Däremot framgår av 43 § FL att den som överklagar ska ange vilket beslut som överklagas.

I överklagandehänvisningen anges även att överklagandet ska ha kommit in till Antagningen inom tre veckor ”efter att” du har tagit del av ditt antagningsbesked. I överklagandehänvisningarna för validering av reell kompetens (tillgodoräknande) inom lärarprogrammen och studieuppehåll anges på liknande sätt att överklagandet ska ha kommit in inom tre veckor ”efter” den dag klaganden fick del av beslutet. Dessa formuleringar stämmer inte överens med 44 § FL som anger att överklagandet ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten.

UKÄ vill i detta sammanhang framhålla att det förhållandet att Universitets- och högskolerådet (UHR) har tagit fram vissa av texterna i de överklagandehänvisningar som återfinns i antagningsbeskeden via Antagningsservice, inte fråntar lärosätet sitt ansvar för att de överklagandehänvisningar som högskolan lämnar tillsammans med sina beslut är korrekta. Upplysningsvis har UKÄ under 2019 varit i kontakt med UHR med anledning av de synpunkter ämbetet har haft på överklagandehänvisningar i tidigare tillsynsrapporter.

I mallen för återbetalning av studieavgift (som är på engelska) anges att om beslut om återbetalning av studieavgift inte har beviljats kan man överklaga. UKÄ konstaterar dock att det inte finns någon rätt att överklaga en högskolas beslut att inte medge återbetalning av studieavgift. Däremot får beslut att stänga av en student som inte har betalat sin studieavgift överklagas till Överklagandenämnden för högskolan. Det framgår av 13 § förordningen (2010:543) om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor.

UKÄ förutsätter att högskolan ser över informationen i överklagandehänvisningarna i enlighet med vad som anges ovan och genomför de åtgärder som behövs för att informationen ska stämma överens med förvaltningslagens bestämmelser och förhindra att felaktig eller otydlig information framöver lämnas i överklagandehänvisningar.

UKÄ vill i detta sammanhang framhålla fördelen med att utarbeta gemensamma mallar för överklagandehänvisningar. Ett lärosäte kan vid framtagande av sådana mallar utgå från och ta hjälp av UKÄ:s vägledning om högskolornas handläggning av överklaganden. Vägledningen finns publicerad på UKÄ:s webbplats (www.uka.se).

Stickprov

UKÄ konstaterar inledningsvis att när det gäller ett av stickproven (HIG-UTB 2019/84) har högskolan uppgett att det inte finns något överklagat beslut. Högskolan har bland annat uppgett att studenten i

ärendet överklagade ett bifall på ansökan. Studenten ville att högskolan skulle ta tillbaka hennes examensbevis. Högskolan har vidare uppgett att examensbeviset var digitalt signerat och att det tagits bort helt för att inte ha signerat bevis i omlopp som inte finns i registren. Högskolan har inte sparat någon papperskopia där man kunde ha noterat vad som hänt. UKÄ noterar att högskolan vidare har uppgett att detta är en rutin som behöver ses över, det vill säga att även om digitalt signerat bevis har tagits bort ur systemet borde det ha sparats som papperskopia till ärendet. UKÄ instämmer i att en kopia borde ha sparats och utgår från att högskolan ser över sina rutiner.

Överklagandehänvisningar

UKÄ har granskat de utvalda ärendena för att undersöka om personerna har fått överklagandehänvisningar och om hänvisningarna varit korrekta.

Ämbetet konstaterar att överklagandehänvisningar har lämnats i samtliga granskade ärenden, men har följande synpunkter på innehållet i dessa överklagandehänvisningar.

I tre överklagandehänvisningar (HIG-STUD 2019/456, HIG-STUD 2019/1119 och HIG-STUD 2019/1136) anges att ”skrivelsen ska ställas till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) vid Högskolan i Gävle (HiG)”, följt av högskolans adress. En sådan utformning ger felaktigt intryck av att ÖNH är en del av Högskolan i Gävle. I en annan överklagandehänvisning (HIG-UTB 2019/76) anges att ”the letter should be sent to the University Appeals Board (ÖNH), but sent to the person who made the decision at the University of Gävle (HiG)”, följt av högskolans adress. UKÄ anser att det i överklagandehänvisningarna bör tydliggöras att överklagandet ska ställas till ÖNH, men att överklagandet ska skickas eller ges in till högskolan.

I en överklagandehänvisning (HIG-UTB 2019/8) anges att överklagandet ska ha inkommit till högskolan senast tre veckor ”efter det datum” du tagit del av beslutet. I tre överklagandehänvisningar (HIG-STUD 2019/456, HIG-STUD 2019/1119 och HIG-STUD 2019/1136) anges att överklagandet ska ha inkommit till högskolan inom tre veckor ”efter” den dag du fick del av beskedet. I sju överklagandehänvisningar som återfinns i antagningsbesked via Antagningsservice (HIG-UTB 2019/59, HIG-UTB 2019/61, HIG-UTB 2019/63, HIG-UTB 2019/65, HIG-UTB 2019/73, HIG-UTB 2019/78 och HIG-UTB 2019/80), anges att överklagandet ska ha kommit in till Antagningen inom tre veckor ”efter att” du har tagit del av ditt antagningsbesked. Vidare står det i en överklagandehänvisning (HIG-UTB 2019/76) att överklagandet must reach the HiG within three weeks “after” the day you received the decision. UKÄ konstaterar att dessa formuleringar inte stämmer överens med 44 § FL, i vilken det anges att överklagandet ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten.

Utifrån vad UKÄ har påtalat ovan förutsätter ämbetet att högskolan genomför de åtgärder som behövs för att förhindra att felaktig eller otydlig information framöver lämnas i överklagandehänvisningarna.

Handläggningstider

Riksdagens ombudsmän (JO) har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas. JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar.¹¹ Även Justitiekanslern (JK) har uttalat sig i frågan och anser att om yttrandet inte kan upprättas utan dröjsmål måste ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning skulle innebära att det lagts i beslutsmyndighetens hand att avgöra när överlagandemyndigheten ska få del av överklagandet, något som JK inte ansåg godtagbart av rätts-säkerhetsskäl.¹²

Vad gäller beslut efter omprövning föreskrivs följande i 46 § FL. Om överklagandet inte avvisas, ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

UKÄ har granskat handläggningstiderna för de utvalda ärendena. Högskolan har därvid ombetts att ange handläggningstiden och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Trots påminnelser har högskolan inte kommit in med utdrag från ärendehanteringssystemet avseende ett ärende (HIG-UTB 2019/8) och inte heller angett handläggningstid för två ärenden (HIG-UTB 2019/59 och HIG-UTB 2019/80). UKÄ påminner om att högskolorna enligt 1 kap. 12 § HF ska lämna de uppgifter om sin verksamhet till UKÄ som myndigheten begär.

Vad gäller åtta ärenden (HIG-UTB 2019/61, HIG-UTB 2019/63, HIG-UTB 2019/65, HIG-UTB 2019/71, HIG-UTB 2019/73, HIG-UTB 2019/75, HIG-UTB 2019/76 och HIG-UTB 2019/78) konstaterar UKÄ att det av utdragen inte tydligt eller uttryckligen framgår när respektive överklagande inkom till högskolan. Detta är en brist.

I ett ärende (HIG-UTB 2019/76) framgår det inte uttryckligen när överklagandet överlämnades till överinstansen och i ett annat ärende (HIG-UTB 2019/71) överensstämmer inte datumet för när överklagandet överlämnades till överinstansen med diariet. Även detta är en brist.

¹¹ Se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443 och 2003/04 s. 179.

¹² Se JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21.

UKÄ utgår från att högskolan ser över sina rutiner för registrering av händelser i ärendehanteringssystemet, så att det tydligt framgår när ett överklagande kommit in till myndigheten respektive överlämnats till överinstansen.

UKÄ vill i sammanhanget också uppmärksamma högskolan på vad JO har anfört i ett beslut den 19 september 2018 (dnr 3969-2017) som gällde en anmälan mot Arbetsförmedlingen. Under rubriken Rättslig reglering uttalar JO bland annat följande.

Enligt den bestämmelse om myndigheters dokumentationsskyldighet som gällde vid tidpunkten för Arbetsförmedlingens handläggning av Försäkringskassans förfrågan (15 § förvaltningslagen [1986:223]) ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. En motsvarande bestämmelse finns i 27 § förvaltningslagen (2017:900), som, vilket redan nämnts, från och med den 1 juli 2018 har ersatt 1986 års lag. JO har vid flera tillfällen uttalat att dokumentationsskyldigheten sträcker sig längre än till att gälla ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. JO har upprepade gånger också uttalat att det inte är tillräckligt att endast anteckna uppgifter som kan ha betydelse för utgången i ett ärende. Alla beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse bör redovisas. Även uppgifter som enbart rör ärendets gång och som inte direkt tillför ärendet sakuppgifter bör i stor utsträckning dokumenteras. Sådana uppgifter kan t.ex. gälla att det har förekommit kontakter med parter, andra personer eller myndigheter. (Se JO 2014/15 s. 330, dnr 3972-2012 och 458-2017.)

Vad gäller handläggningstiden så har den beräknats med utgångspunkt i de uppgifter som högskolan har lämnat. UKÄ konstaterar att högskolan i nio ärenden har överlämnat överklagandena till överinstansen inom en vecka, vilket stämmer överens med JO:s uttalanden ovan.

I två ärenden (HIG-UTB 2019/73 och HIG-UTB 2019/75) var handläggningstiden dock 8 dagar, och i ett ärende (HIG-UTB 2019/78) var handläggningstiden 10 dagar. UKÄ konstaterar att detta inte uppfyller kravet på skyndsam handläggning.

UKÄ konstaterar vidare att handläggningstiden i ett ärende (HIG-STUD 2019/1136) var 20 dagar. UKÄ anser att handläggningstiden i detta ärende inte är acceptabel och förutsätter att högskolan genomför de åtgärder som behövs för att förhindra att detta upprepas.

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. I UKÄ:s rapport *Studentkårernas synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera

studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s uppfattning i rapporten tyder studentkårernas svar på att flera lärosäten kan behöva överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

UKÄ konstaterar att högskolan har rutiner för hantering av klagomål. Det finns även ett studentombud vid högskolan som studenterna kan vända sig till gällande studierelaterade frågor. Vidare så har högskolan ett styrdokument om diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling, samt ett styrdokument om organisation och regler för det systematiska arbetsmiljöarbetet vid högskolan. UKÄ ser positivt på detta.

Högskolan har i de ingivna handlingarna utförligt redogjort för var i organisationen och på vilket sätt klagomål behandlas om sådana skulle komma in till lärosätet. UKÄ finner dock att det av handlingarna inte tydligt framgår om lärosätet informerar studenterna om rutinerna och på vilket sätt. UKÄ anser att högskolan tydligt bör informera studenterna om rutinerna.

Bisysslor

Bakgrund

En lärare vid en högskola får vid sidan av sin anställning som lärare ha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde om läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för högskolan. En sådan bisyssla ska hållas klart åtskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen. Detta framgår av 3 kap. 7 § första stycket högskolelagen, (1992:1434), HL. I paragrafens andra stycke hänvisas till att det i fråga om bisysslor i övrigt finns bestämmelser i lagen (1994:260) om offentlig anställning, LOA.

Följande anges i 7–7 c §§ LOA.

En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagaras opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende (7 §).

Arbetsgivaren ska på lämpligt sätt informera arbetstagarna om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten enligt 7 § (7 a §).

En arbetstagare ska på arbetsgivarens begäran lämna de uppgifter som behövs för att arbetsgivaren ska kunna bedöma arbetstagarens bisysslor (7 b §).

En arbetsgivare ska besluta att en arbetstagare som har eller avser att åta sig en bisyssla som inte är förenlig med 7 § ska upphöra med eller inte åta sig bisysslan. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla en motivering (7 c §).

Det finns även särskilda regler i högskoleförordningen (1993:100), HF.

En högskola ska på lämpligt sätt informera sina lärare om vilka bisysslor eller slag av bisysslor som inte är förenliga med 3 kap. 7 § HL. En högskola ska ge sina lärare råd vid bedömningen av om en viss bisyssla är förenlig med den bestämmelsen. Om en lärare begär det, ska högskolan lämna skriftligt besked i en sådan fråga. Av 7 a § LOA följer att en högskola på lämpligt sätt ska informera sina anställda om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten enligt 7 § LOA (4 kap. 14 § HF).

En lärare är skyldig att hålla högskolan informerad om de bisysslor som han eller hon har och som har anknytning till anställningens ämnesområde. Högskolan ska dokumentera informationen. Dokumentationen

ska hållas ordnad så att det går att fortlöpande följa vilka bisysslor varje lärare har (4 kap. 15 § HF).

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara följande frågor samt komma in med följande underlag.

1. Hur informerar lärosätet de anställda om vilka bisysslor som är otillåtna?
2. Hur lämnar de anställda de uppgifter som behövs för att lärosätet ska kunna bedöma deras bisysslor? Hur ofta ska de anställda lämna sådana uppgifter? Bifoga eventuella styrdokument beslutade av lärosätet.
3. Bifoga en lista över anställda med efternamn som börjar på bokstäverna A–F.

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet kommer granska lärosätets information till de anställda och lärosätets system för inhämtande och dokumentation av bisysslor. Vidare har ämbetet uppgett att ett antal anställda kommer att väljas ut för att granska om de har lämnat uppgifter om bisysslor och om lärosätet har bedömt bisysslorna.

Stickprov

UKÄ har valt ut 20 anställda från listan och bitt lärosätet att redogöra för om den anställde har lämnat uppgifter om bisyssla samt om lärosätet har bedömt bisysslan. Lärosätet har även ombetts att bifoga eventuell dokumentation av uppgifterna och bedömningen.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Rutin om bisyssla* (HIG-STYR 2017/133 och HIG-STYR 2016/105, beslutsdatum 2017-10-10)

Högskolan i Gävle har uppgett följande.

Rutinen för bisysslor finns tillgänglig via intranätet under rubriken Anställningsvillkor och säkerställer därmed informationen om vad som gäller för bisyssla. Den information som förmedlas via webbplatsen är följande. Medarbetaren själv är ansvarig för att en eventuell bisyssla är tillåten. Tillåtna bisysslor och arbetet vid högskolan ska alltid hållas klart åtskilda och varje bisyssla ska utföras helt utanför anställningen vid högskolan, både till sitt innehåll och i tid. Att som anställd ta ut ersättning för arbete vid Högskolan i Gävle i form av konsultarvode till

eget eller närståendes företag är inte tillåtet. Ersättning för arbete utfört av anställd på högskolan får endast ske i form av lön eller övertidsersättning. Lärare och chefer ska årligen anmäla om man har eller inte har en bisyssla. Teknisk/administrativ personal ska årligen anmäla om man har en bisyssla. Samtliga medarbetare ska vid eventuella förändringar och på begäran från arbetsgivaren anmäla bisysslor. Alla anmälningar görs via personalsystemet Primula.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Information om otillåtna bisysslor

UKÄ konstaterar att högskolan i styrdokumentet *Rutin om bisyssla* (s. 2) anger att det finns tre kategorier av otillåtna bisysslor: förtroendeskadliga bisysslor, arbetshindrande bisysslor och konkurrensbisysslor. På samma sida framgår att det finns särskilda principer för lärare.

Vidare konstaterar UKÄ att det av rutinen (s. 3), under rubriken Information, framgår att högskolan har skyldighet att informera alla medarbetare om vad en bisyssla är. Vidare framgår att HR-avdelningen ombesörjer att en blivande arbetstagare får skriftlig information om bisysslor i samband med att arbetstagaren får sitt anställningsavtal. Det framgår också att respektive chef årligen ska påminna anställda om deras skyldigheter i samband med utövandet av bisysslor, och om deras möjligheter att få besked från högskolan i dessa frågor.

UKÄ konstaterar att högskolan i styrdokumentet *Rutin om bisyssla* översiktligt anger vilka bisysslor som är otillåtna och hur de anställda ska informeras. UKÄ bedömer att högskolan därigenom har skapat förutsättningar för att säkerställa att de anställda vid högskolan informeras om otillåtna bisysslor enligt 4 kap. 14 § HF och 7 a § LOA.

UKÄ anser dock att informationen till arbetstagarna om vilka bisysslor som är otillåtna är något knapphändig. Exempel på utförligare information finns i andra lärosätens riktlinjer och rutiner om bisysslor. UKÄ föreslår därför att högskolan ser över informationen om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten.

Inhämtande och dokumentation om bisysslor

UKÄ konstaterar att det av högskolans styrdokument *Rutin om bisyssla* (s. 3) framgår att anmälan om man som chef eller lärare har eller inte har en bisyssla årligen ska göras skriftligt via Primula. På samma sida framgår också att all teknisk/administrativ personal (TA-personal) årligen samt på begäran av arbetsgivaren ska anmäla eventuella bisysslor. Av rutinen framgår vidare att samtliga ovan nämnda

anmälningar ska göras i Primula senast den 30 september och i samband med eventuella förändringar.

Vidare noterar UKÄ att högskolan i rutinen (s. 4) hänvisar till högskoleförordningen om att högskolan ska dokumentera lärarnas underrättelser om bisysslor som har anknytning till anställningens ämnesområde och även att dokumentationen ska hållas ordnad, så att det fortlöpande går att följa vilka bisysslor varje lärare har. På samma sida anges att dokumentationen sker i Primula.

UKÄ konstaterar att det i rutinen anges att anmälan om huruvida man som chef eller lärare har eller inte har en bisyssla årligen ska göras skriftligt via Primula. Vad gäller teknisk/administrativ personal anges att TA-personal årligen samt på begäran av arbetsgivaren ska anmäla eventuella bisysslor. I 7 b § LOA stadgas att en arbetstagare på arbetsgivarens begäran ska lämna de uppgifter som behövs för att arbetsgivaren ska kunna bedöma arbetstagarens bisysslor. UKÄ noterar att denna bestämmelse omfattar alla arbetstagare, det vill säga både chefer, lärare och TA-personal. Högskolan har uppgett att information som förmedlas på webbplatsen anger att samtliga medarbetare vid eventuella förändringar och på begäran från arbetsgivaren ska anmäla bisysslor. UKÄ anser att högskolan bör förtydliga detta så att det även framgår av rutinen.

I övrigt anser UKÄ att högskolans styrdokument *Rutin om bisyssla* framstår som ändamålsenligt och att högskolan därigenom har skapat förutsättningar för att säkerställa att bestämmelserna om inhämtande och dokumentation om bisyssla kan följas.

Stickprov

UKÄ har granskat om 20 anställda vid högskolan har lämnat uppgift om bisysslor och om högskolan har bedömt bisysslorna.

UKÄ noterar att högskolan, i samband med att stickproven skickades in, har uppgett att anmälan om bisyssla görs via Primula och att någon dokumentation om detta inte finns i övrigt. Högskolan har även uppgett att bedömningen av arbetstagarens bisyssla görs av en chef samt att någon sammanställning och dokumentation av bedömning och redogörelse inte görs.

Av stickproven framgår att tre anställda har anmält bisyssla. Övriga 17 anställda har enligt inskickat underlag inte anmält någon bisyssla.

- Lektor KB – FoU, 40 timmar/år
- Lektor DC – R&D, 2 timmar/år
- Lektor AE – Övrigt 78 timmar/år

UKÄ noterar att det för lektor KB och lektor DC anges att bisysslan avser forskning och utvecklingsarbete. För lektor AE anges dock endast "övrigt" som beskrivning av bisysslan. Eftersom högskolan inte har gett in någon dokumentation om uppgifterna och bedömningen av de anställdas bisysslor, ifrågasätter UKÄ om det för den lektor AE funnits ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma den aktuella bisysslan. UKÄ utgår från att högskolan säkerställer att det finns ett tillräckligt underlag för bedömning av bisysslor.

Oredlighet i forskning

Bakgrund

Enligt 1 kap. 3 a § högskolelagen (1992:1434), HL, ska vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas i lärosätenas verksamhet.

Från och med den 1 januari 2020 gäller lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Av 2 och 3 §§ framgår bland annat att statliga universitet och högskolor som bedriver forskning omfattas av lagen (forskningshuvudmän). Vidare framgår av 2 § att med oredlighet i forskning avses en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

Forskningshuvudmannen har det övergripande ansvaret för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed (5 §). Av lagen framgår att ärenden som inte bedöms röra oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed hanteras av den berörda forskningshuvudmannen (se 11 §).

Av lagen framgår vidare att frågor om oredlighet i forskning prövas av en särskild nämnd (7 §) och att forskningshuvudmän ska överlämna handlingar för prövning till denna nämnd om det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit i verksamheten (6 §).

Forskningshuvudmannen har en återrapporteringskyldighet till nämnden, bland annat när nämnden beslutat att det förekommit oredlighet i forskning (13 §). I sådana fall ska forskningshuvudmannen även informera forskningsfinansiärer, vetenskapliga tidskrifter med flera om beslutet (se 14 §).

Enligt 1 kap. 17 § högskoleförordningen (1993:100), HF, ska en högskola pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt ovan nämnda lag. En högskola ska fastställa riktlinjer för sin prövning av misstänkta avvikelser från god forskningssed.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att redogöra för om lärosätet har beslutat om styrdokument för hanteringen av ärenden om allvarliga avvikelser från god forskningssed och andra avvikelser från god forskningssed.

Stickprov

Eftersom lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning trädde i kraft den 1 januari 2020 granskar UKÄ inte lärosätets handläggning av ärenden om avvikelser från god forskningssed.

Lärosätets svar

Högskolan i Gävle har kommit in med följande dokument.

- *Handläggningsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed (HIG-STYR 2019/151, beslutsdatum 2019-12-17)*

Universitetskanslersämbetets bedömning

Lärosätets hantering av ärenden om oredlighet i forskning

Högskolan har beslutat om styrdokumentet *Handläggningsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed*. UKÄ konstaterar att högskolan därigenom har regler som fastställer hur misstanke om avvikelser från god forskningssed ska hanteras.

UKÄ har dock följande synpunkter på innehållet i högskolans handläggningsordning.

I 1 kap. 17 § HF anges att en högskola ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. UKÄ noterar att högskolan i handläggningsordningen på flera ställen gör skillnad mellan ärenden som rör ”oredlighet i forskning” som ska prövas av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning, och ärenden som rör ”andra allvarliga avvikelser från god forskningssed” som ska prövas av högskolan. Som angetts i bestämmelsen ovan ska högskolan pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed, och inte endast andra allvarliga avvikelser från god forskningssed. UKÄ förutsätter att högskolan tydliggör detta i handläggningsordningen så att den i alla delar stämmer överens med bestämmelsen i 1 kap. 17 § HF.

Vidare noterar UKÄ att det under rubriken Introduktion i handläggningsordningen, anges att högskolan har en skyldighet att utreda misstanke om oredlighet i forskning. I texten görs en hänvisning till 1 kap. 16 § HF. Eftersom regelverket om prövning av oredlighet i forskning har ändrats från den 1 januari 2020, anser UKÄ att högskolan bör uppdatera handläggningsordningen så att den överensstämmer med de nya reglerna i

högskoleförordningen och lagen om ansvar för god forskningssed och
prövning av oredlighet i forskning.

I övrigt bedömer UKÄ att högskolans handläggningsordning stämmer överens med lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning samt högskoleförordningen.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

